

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МОНІТОРИНГУ СИСТЕМИ П(ПТ)О В РАМКАХ ТУРИНСЬКОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ (2023 Р.)

ЗМІСТ

ПОДЯКИ.....	3
КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ	4
1. ВСТУП.....	6
1.1 ФОКУС ТА ОБСЯГ МОНІТОРИНГУ	6
1.2 ЗБІР ДАНИХ, ПОРІВНЯННІСТЬ І НАДІЙНІСТЬ ДАНИХ МОНІТОРИНГУ	7
2. РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ: УКРАЇНА	8
2.1 ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОЛІТИКИ ТА СИСТЕМИ У 2023 РОЦІ: ЗАГАЛЬНІ РЕЗУЛЬТАТИ	8
2.2 ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОЛІТИКИ ТА СИСТЕМИ У КОНКРЕТНИХ СФЕРАХ МОНІТОРИНГУ ТА ЗА КОНКРЕТНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ	11
2.2.1 Сфера А. Можливості для навчання впродовж життя: доступ та участь.....	11
2.2.2 Сфера В (2). Результати навчання впродовж життя: якість та актуальність	14
2.2.3 Сфера В (2). Результати щодо навчання впродовж життя: високі стандарти та інновації	17
2.2.4 Сфера С. Організація системи	20
2.3 КОРИСТЬ ВІД ПОЛІТИК ТА СИСТЕМИ ДЛЯ КОНКРЕТНИХ ГРУП ЗДОБУВАЧІВ	22
2.3.1 Здобувачі жіночої статі.....	22
2.3.2 Учні, що перебувають у несприятливому становищі.....	24
2.3.3 Категорії населення, що є довгостроково безробітними, економічно неактивними та мають низький рівень здобутої освіти.....	25
2.3.4 Здобувачі за країною походження.....	26
3. П(ПТ)О ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВПЛИВ І ЗАХОДИ НА ПІДТРИМКУ ЇЇ СТІЙКОСТІ ТА ВІДНОВЛЕННЯ	27
3.1 ВОЄННИЙ СТАН ТА МІЖНАРОДНА РЕАКЦІЯ НА ВІЙНУ.....	27
3.2 Вплив війни на П(ПТ)О.....	28
3.3 Відповіді сектору П(ПТ)О	31
3.3.1 Нові пріоритети, правила та норми	31
3.3.2 Конкретні заходи: доступ та участь	33
3.3.3 Конкретні заходи: якість, актуальність, працевлаштованість	36
3.3.4 Конкретні заходи: управління та організація системи	39
3.4 ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ П(ПТ)О В УКРАЇНІ	41
4. ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА ТА ІНФОРМАЦІЯ	43
4.1 Посилання на довідкову інформацію та дані.....	43
4.2 Визначення, термінологічні роз'яснення, методологічні обмеження	43
4.2.1 Визначення та термінологічні роз'яснення.....	43
4.2.2 Методологічні обмеження	44

Зміст звіту є виключною відповідальністю ЄФО і не обов'язково відображає погляди установ ЄС.

© Європейський фонд освіти, 2023 р.

Відтворення дозволяється за умови вказання джерела.

ПОДЯКИ

Цей моніторинг у рамках Туринського процесу проводився у партнерстві з національними органами влади, експертами та зацікавленими сторонами в Україні за координації пані Вікторії Карбишевої, керівника експертної групи з питань змісту та забезпечення якості освіти директорату професійної освіти Міністерства освіти і науки України, яка також є національним координатором України для поточного раунду Туринського процесу.

Європейський фонд освіти (ЄФО) висловлює подяку національним органам влади України, пані Вікторії Карбишевій, пані Ірині Шумік, Генеральному директору директорату професійної освіти Міністерства освіти і науки України, пані Олені Колесніковій з Федерації роботодавців України, пані Наталії Василенко з Міністерства економіки України та пані Ларисі Лісогор з Національного інституту стратегічних досліджень, Юрію Рашкевичу та Аллі Лисачок з Національного агентства кваліфікацій України, Аліні Джурило з Інституту професійної освіти Національної академії наук України, а також всім зацікавленим сторонам країни.

Цей моніторинговий звіт був підготовлений командою під керівництвом Михайла Міловановича, старшого експерта з розвитку людського капіталу та координатора з питань системних змін та навчання впродовж життя в ЄФО завдяки ключовому внеску пані Олени Локшиної як національного експерта Туринського процесу для України. Звіт відповідає авторській методології моніторингу, розробленій тією ж командою, і ґрунтується на даних, що були зібрані, опрацьовані, проаналізовані та перевірені ЄФО та національними органами влади в Україні.

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

- **Обсяг моніторингу ефективності системи.** Моніторинг у рамках Туринського процесу охоплює три основні сфери зобов'язань щодо забезпечення безперервності навчання: доступ до навчання (сфера А), якість навчання (сфера В) та організація системи (сфера С). Ці сфери поділяються на вісім аспектів моніторингу: доступ та участь у сфері А; якість, актуальність, відповідність високим стандартам та інновації у сфері В; та управління / адміністрування системи та ресурси у сфері С. Крім того, моніторинг України також охоплює вплив російського вторгнення на політику та ефективність системи П(ПТ)О у період з лютого 2022 року по квітень 2023 року, а також політики та перспективи розвитку у відповідь на цей вплив.
- **Доступ та привабливість.** Результати моніторингу свідчать про те, що система П(ПТ)О могла б краще підтримувати принцип навчання впродовж життя, особливо через підсистему неперервної професійної (професійно-технічної) освіти (НП(ПТ)О). Доступ до програм первинної П(ПТ)О та їх привабливість залишаються складним завданням, але Україна перевершує інші країни у доступі до НП(ПТ)О та інших можливостей навчання для дорослих за межами системи П(ПТ)О. З цією метою запроваджується ряд нових заходів, які мають продемонструвати результати протягом наступних років.
- **Якість та участь.** Система П(ПТ)О пропонує обмежену проникність між освітніми траєкторіями, а закінчення закладу П(ПТ)О, яке мало б забезпечити просування в системі освіти та успішний вихід на ринок праці, може бути недоступним для багатьох здобувачів П(ПТ)О, навіть більшою мірою, ніж в інших країнах, що беруть участь у Туринському процесі. Тим не менш, у забезпеченні якісного навчання та підготовки молоді система П(ПТ)О в Україні має кращу ефективність, ніж в інших країнах. При цьому доросле населення і дорослі здобувачі в Україні мають більше базових умінь та компетентностей, які зазвичай вважаються необхідними, ніж їхні однолітки в інших країнах та молоді учні.
- **Актуальність і результати відносно ринку праці.** Працевлаштовність молодих і дорослих випускників закладів П(ПТ)О в Україні залишається скромною, і зв'язки можливостей щодо навчання, які їм пропонуються, з ринком праці могли б бути міцнішими. Хоча Україна має політики щодо навчання на робочому місці, у цьому аспекті важливо досягти більшого прогресу, щоб забезпечити плавний та ефективний перехід від навчання до працевлаштування. Водночас в Україні досить непогана ситуація із включенням до навчальних програм тем, що стосуються переходу до зелених та цифрових технологій, але адаптивність програмних пропозицій до тенденцій на ринку праці та його вимог є лише середньою за показниками ефективності. Учням, які перебувають у несприятливому становищі, важко дається набуття базових навичок, необхідних для ринку праці.
- **Високі стандарти та інновації.** Українська система П(ПТ)О демонструє відносно хороші результати у сприянні відповідності високим стандартам щодо змісту та впровадження програм, але відстає у сприянні відповідності високим стандартам щодо педагогіки та професійного розвитку викладачів і майстрів виробничого навчання. Система П(ПТ)О також прагне до інновацій та успішно їх впроваджує, але переваги інновацій ще не досягли здобувачів П(ПТ)О в усій системі.
- **Управління та організація системи.** Партисипативне управління виділяється як область функціонування системи, яку учасники системи П(ПТ)О описують як таку, що працює на задовільному рівні. Фінансові та матеріальні ресурси, виділені на П(ПТ)О, є відносно

великими в порівнянні з іншими країнами, але видається, що більшим викликом, ніж власне обсяг ресурсів, виділених на П(ПТ)О, є проблеми з відповідністю навчально-методичних матеріалів та інфраструктурними інвестиціями.

- **Якість і надійність даних моніторингу.** Результати моніторингу в Україні в середньому піддаються кращому порівнянню, ніж аналогічні дані інших країн, але при цьому вони більш схильні до упередженості, порівнюючи з даними інших країн. Україна схильна бути дещо більш самокритичною щодо ефективності своєї системи П(ПТ)О, ніж інші країни, що беруть участь у моніторингу в рамках Туринського процесу.
- **Вплив війни на систему П(ПТ)О в Україні.** Війна Росії проти України мала далекосяжні наслідки для української системи П(ПТ)О. До них належать жертви серед цивільного населення, внутрішнє переміщення, економічна криза та виклики для інфраструктури й кадрів системи П(ПТ)О. Багато закладів П(ПТ)О були зруйновані або пошкоджені, ресурси були перепрофільовані, а частина працівників була переміщена або призвана на військову службу.
- **Відповіді сектору П(ПТ)О на війну.** Сектор П(ПТ)О в Україні відреагував на вплив війни низкою заходів та ініціатив для забезпечення стійкості та інноваційності системи в умовах війни та її узгодження з цілями європейської інтеграції. Серед пріоритетів створення безпечного освітнього середовища, гарантування доступу до П(ПТ)О для всіх вступників, забезпечення участі в навчанні та завершення навчання, підвищення працевлаштованості безробітних, підвищення якості освіти та приведення навичок випускників у відповідність до вимог ринку.

Зусилля з полегшення доступу до навчання охоплювати впорядкування процедури щодо регіонального замовлення і надання людям можливості отримати професійну кваліфікацію в будь-який момент їхнього життя. Цифрова трансформація П(ПТ)О прискорилося із запуском платформи онлайн-навчання та наданням електронних підручників.

Для підтримки участі в навчанні та сприяння завершенню навчання програма внутрішньої академічної мобільності дає учням змогу продовжувати навчання в закладах-партнерах. Документи про здобуття П(ПТ)О державного зразка видаються випускникам із зон, що постраждали від конфлікту, і тим, хто проживає за кордоном. Були запроваджені ініціативи для підтримки працевлаштованості безробітних, в тому числі програми професійної підготовки та розширення категорій, які мають право на отримання ваучерів.

З точки зору якості та актуальності, для приведення навичок випускників у відповідність до потреб роботодавців, було розширено систему дуальної освіти. Для оцінки та визнання результатів навчання були створені кваліфікаційні центри, а також були докладені зусилля для гармонізації національної системи кваліфікацій із міжнародними стандартами.

Питання щодо управління та організації системи були вирішені шляхом впровадження електронної системи управління П(ПТ)О (ІСУО) для покращення управління даними. У закладах П(ПТ)О впроваджено заходи безпеки, в тому числі оснащення об'єктів цивільного захисту. Пріоритетним напрямом є інтернаціоналізація П(ПТ)О, зокрема здійснюють зусилля із синхронізації української національної рамки кваліфікацій (НРК) з Європейською рамкою кваліфікацій (ЄРК). Крім того, центри професійної досконалості, що фінансуються Європейським інвестиційним банком, мають на меті покращити освітнє середовище та розширити освітні послуги.

- **Перспективи відновлення П(ПТ)О в Україні.** Перспективи відновлення П(ПТ)О в Україні передбачають комплексну реформу, яка зосереджена на розвитку людського капіталу. Керуючись Концептуальними засадами розвитку людського капіталу у сфері професійної освіти й навчання, реформа спрямована на підтримку відбудови країни та її європейську інтеграцію. Ключові цілі включають модернізацію освітніх матеріалів П(ПТ)О, зміцнення інституційної спроможності та створення нової мережі високотехнологічних та інклюзивних закладів П(ПТ)О. На 2023–2024 роки цілі включають відновлення інфраструктури П(ПТ)О, узгодження освіти з регіональними ринками праці, діджиталізацію П(ПТ)О через платформи дистанційного навчання та популяризацію П(ПТ)О і робочих професій через комунікаційні кампанії та кар’єрне консультування. Підсумовуючи, попри війну, система П(ПТ)О в Україні продовжує реформуватися відповідно до своєї нової місії — розвитку людського капіталу з метою відбудови України та її інтеграції до ЄС.

1. ВСТУП

1.1 Фокус та обсяг моніторингу

Цей звіт узагальнює результати моніторингу ефективності системи П(ПТ)О в Україні, розпочатого в контексті Туринського процесу у 2022 році та завершеного у 2023 році.¹ «Ефективність» описує ступінь, у якому система П(ПТ)О забезпечує виконання цільового набору національних та міжнародних зобов’язань перед здобувачами та іншими зацікавленими сторонами на підтримку принципу навчання впродовж життя (НВЖ). «Система П(ПТ)О»² означає сукупність закладів, людей, політик, практик, ресурсів і методик у країні, а також спосіб, у який вони організовані для забезпечення людей будь-якого віку практичними навичками, знаннями та компетентностями, необхідними для конкретних видів занять, спеціальностей або професій.

Основна увага моніторингу приділяється ролі первинної та неперервної П(ПТ)О (ПП(ПТ)О та НП(ПТ)О) у навчальній діяльності молоді та дорослих у будь-якому навчальному середовищі (формальному та неформальному), що здійснюється з метою вдосконалення їхніх знань, навичок, компетентностей і кваліфікації з особистих, соціальних і/або професійних причин. Моніторинг України також охоплює вплив російського вторгнення на політику та ефективність системи П(ПТ)О у період з лютого 2022 року по квітень 2023 року. Метою моніторингу є надання особам, які ухвалюють рішення, практикам, донорам і зацікавленим сторонам надійної основи для прийняття обґрунтованих рішень щодо вдосконалення політики, розподілу ресурсів, розробки стратегії та подальших дій на підтримку навчання впродовж життя в Україні після війни.

Загальна структура моніторингу, на якій базується цей звіт, охоплює три основні сфери зобов’язань щодо забезпечення можливості навчання впродовж життя: доступ до навчання (сфера А), якість навчання (сфера В) та організація системи (сфера С). Ці сфери поділяються на вісім аспектів моніторингу: доступ та участь у сфері А; якість, актуальність, відповідність високим стандартам та інновації у сфері В; управління / адміністрування системи та ресурси у сфері С. У межах цих сфер та в їхніх аспектах Туринський процес відстежує 30 системних доробків

¹ Туринський процес — це багаторічний огляд професійної і професійно-технічної освіти (П(ПТ)О) у країнах Східної та Південно-Східної Європи (у тому числі в Туреччині), Центральної Азії та в регіоні Південного та Східного Середземномор’я, який ЄФО проводить у партнерстві з країнами цих регіонів на регулярній основі з 2010 року. Для отримання додаткової інформації відвідайте вебсторінку <https://www.etf.europa.eu/en/what-we-do/torino-process-policy-analysis-and-progress-monitoring>

² У цьому звіті терміни «П(ПТ)О», «система П(ПТ)О» та «система» використовуються як взаємозамінні.

(результатів)³, а саме ступінь їх досягнення та наскільки справедливо вони розподіляються між тринадцятьма групами здобувачів відповідно до віку, статі, соціально-економічних умов, ринку праці та міграційного статусу, а також типових умов навчання.

Моніторинг надає інформацію у вигляді індексів ефективності системи (ІЕС) для кожного з цих результатів та відповідних груп здобувачів. Загалом — 82 індекси.⁴ Індекси описують ефективність системи П(ПТ)О в Україні в форматах формального та неформального навчання для молоді та дорослих, жінок і чоловіків, учнів, що перебувають у складних життєвих обставинах, безробітних, які тривалий час шукають роботу, економічно неактивних груп населення та мігрантів першого покоління. Індекси також включають міжнародні середні показники⁵ в якості довідкової інформації.

Цей моніторинговий звіт демонструє вибірку ключових результатів моніторингу за 82 ІЕС України, а саме: загальна ефективність у широкому ракурсі моніторингу (розділ 2.1), ефективність за конкретними сферами та результатами системи (розділ 2.2 та підрозділи), а також ефективність у підтримці конкретних груп здобувачів (розділ 2.3).

Вплив війни на постачальників П(ПТ)О та здобувачів в Україні, а також зусилля національних та регіональних органів влади щодо усунення цього впливу і планування післявоєнного майбутнього країни задокументовані в третьому розділі цього звіту. Четвертий і останній розділ містить огляд методологічних обмежень, посилання на дані, що були використані для розрахунку індексів ефективності для України, та посилання на технічний звіт з Туринського процесу, в якому описано структуру моніторингу та спосіб збору й обробки даних моніторингу.

1.2 Збір даних, порівняльність і надійність даних моніторингу

Доказові дані для цього моніторингового звіту були зібрані та проаналізовані в кілька етапів з вересня 2022 року по квітень 2023 року. Після початкового раунду збору показників, що можуть бути порівняні на міжнародному рівні, для кожного з результатів системи та кожної групи здобувачів, що входять в обсяг моніторингу, ЄФО склав додатковий опитувальник для національних органів влади та зацікавлених сторін в Україні для збору інформації про результати та групи здобувачів, для яких такі показники були відсутні. Відповіді, одержані за допомогою опитувальника, були кількісно виражені та інтегровані з рештою даних моніторингу в єдину базу змішаних даних, яка потім використовувалася для розрахунку індексів ефективності системи, представлених у цьому звіті.

Щоб відобразити особливу ситуацію України як країни, що захищає себе в загарбницькій війні, національні органи влади та команда Туринського процесу за підтримки національного експерта розпочали підготовку додаткового розділу, у якому документується вплив війни на П(ПТ)О в Україні та заходи органів влади з мінімізації цього впливу. Цей розділ був складений у квітні 2023 року і був схвалений національними органами влади як точний і достатньо деталізований для включення в цей моніторинговий звіт.

³ Далі у звіті терміни «результати» та «доброби» використовуються як взаємозамінні.

⁴ У рідкісних випадках, коли відсутні як якісні, так і кількісні дані, кількість ІЕС для країни може бути нижчою.

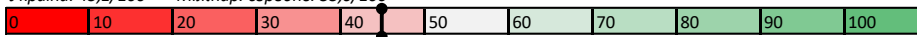
⁵ "Міжнародний середній показник" означає середній показник для країн, що беруть участь у Туринському процесі. На момент підготовки цього моніторингового звіту збір даних для деяких країн все ще тривав. Коли ці країни завершать моніторинг, міжнародні середні показники, наведені в цьому звіті, можуть змінитися.

На додаток до інформації про ефективність системи, вплив війни та заходи для подолання її наслідків, моніторинг також містить дані про порівнянність результатів кожної країни на міжнародному рівні, ступінь схильності до упередженості й те, наскільки самокритичною є країна, коли вона звітує про ефективність своєї політики та системи для цілей зовнішнього моніторингу. Це можливо завдяки методології моніторингу, яка передбачає ведення точних записів про наявність, походження і тип даних, що використовуються для розрахунку 82 індексів ефективності й відповідних результатів для кожної країни, зокрема й України. Результати наведені на Рисунок 1.

РИСУНОК 1. ПОРІВНЯННІСТЬ ТА УЗГОДЖЕНІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ МОНІТОРИНГУ: УКРАЇНА (2023 Р.)

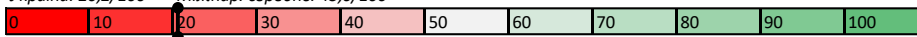
Порівнянність результатів ефективності на міжнародному рівні (0 = найменш порівнянні, 100 = повністю порівнянні)

Україна: 45,1/100 Міжнар. середнє: 33,6/100

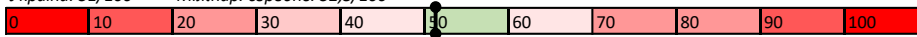
Ризик похибки щодо ефективності системи (0 = найвищий ризик, 100 = найнижчий ризик)

Україна: 20,2/100 Міжнар. середнє: 45,6/100

Схильність до самокритичності щодо оцінки ефективності системи (найвища самокритичність = 0, нейтральність = 50, найменша самокритичність = 100)

Україна: 51/100 Міжнар. середнє: 52,8/100

Доказові дані свідчать про те, що результати моніторингу в Україні в середньому більш порівнянні на міжнародному рівні, ніж аналогічні дані інших країн, але вони також більш схильні до упередженості порівняно з даними інших країн. Однак Україна має тенденцію бути дещо більш самокритичною щодо ефективності своєї системи П(ПТ)О, ніж інші країни, що беруть участь у моніторингу в рамках Туринського процесу.

2. РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ: УКРАЇНА

2.1 Ефективність політики та системи у 2023 році: загальні результати

Моніторинг у рамках Туринського процесу спирається на численні, часто розрізнені джерела інформації та дані. Для швидкої, ефективної та сфокусованої передачі ключової інформації, попри різноманітність зібраних відомостей, звітність про результати моніторингу об'єднує доказові дані таким чином, щоб полегшити швидкий огляд ефективності системи, без втрати занадто великої кількості деталей.

У цьому контексті на верхньому рівні звітності розташовано вісім аспектів моніторингу, згадані в попередньому розділі. Вони фіксують ефективність системи П(ПТ)О у різних сферах, вибір яких узгоджується з національними і міжнародними зобов'язаннями країни та пріоритетами щодо реформ і розвитку, що стосуються навчання. Ці вісім аспектів описуються наступним чином:

ТАБЛИЦЯ 1. АСПЕКТИ МОНІТОРИНГУ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИКИ ТА СИСТЕМИ В РАМКАХ ТУРИНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

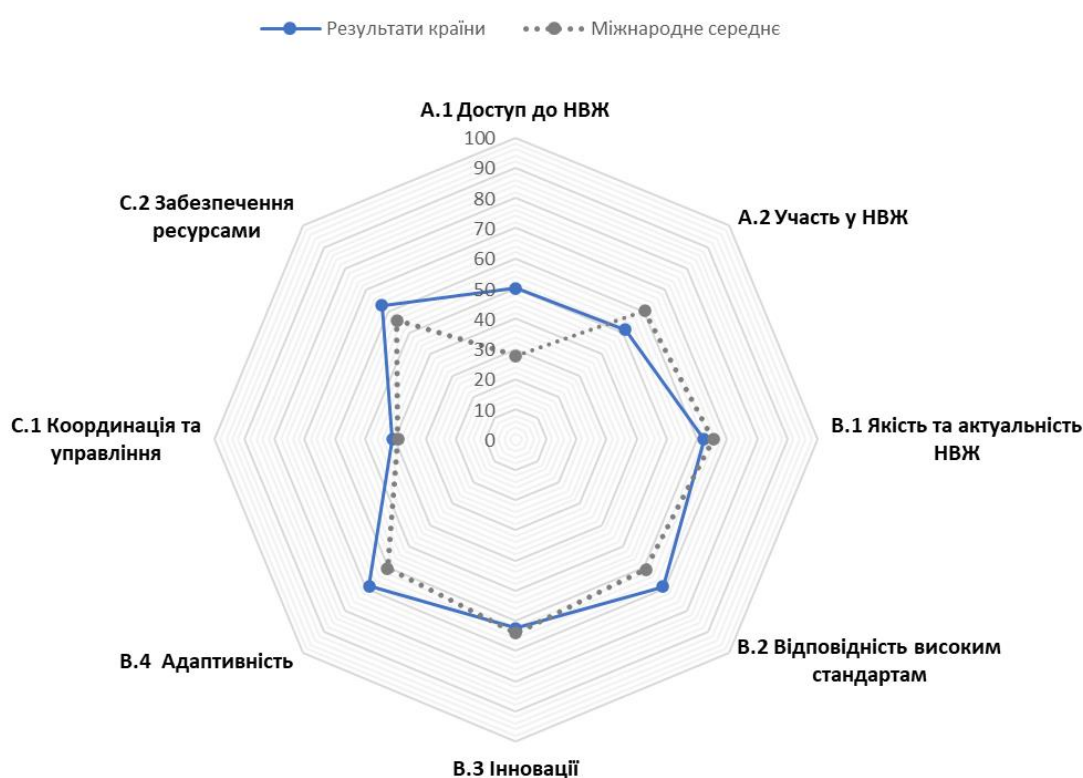
№	Аспект	Опис
1	Доступ до навчання	Цей аспект відображає ступінь, у якому первинна П(ПТ)О (ПП(ПТ)О), неперервна П(ПТ)О (НП(ПТ)О), та інші можливості навчання дорослих, яким П(ПТ)О може сприяти, є доступними та привабливими для здобувачів незалежно від того, ким вони є та чому вони бажають навчатися.
2	Участь у навчанні	Цей аспект відображає ймовірність того, що учні закладів П(ПТ)О втримаються в системі освіти й навчання і досягатимуть успіхів, з огляду на вертикальну та горизонтальну проникність системи, тобто чи мають учні можливість переходити між загальноосвітньою та професійною освітньою траєкторіями, між формальним та неформальним навчанням, а також чи завершують вони своє навчання.
3	Якість та актуальність	Цей аспект відображає ступінь, у якому учні закладів ПП(ПТ)О та НП(ПТ)О отримують базові навички та ключові компетентності, чи має їхнє навчання зв'язок із працевлаштуванням і чи є воно актуальним для працевлаштування, а також чи забезпечується належна профорієнтація.
4	Відповідність високим стандартам	Цей аспект відображає наявність загальносистемних політик та заходів для просування найкращих практик і результатів у сфері викладання та навчання, розроблення та донесення змісту освіти й навчання, керування системою та управління закладами П(ПТ)О, а також справедливості та соціальної інтеграції.
5	Інновації	Цей аспект відображає наявність інноваційних практик і пріоритетів на системному рівні у сферах доступу до навчання, сприяння успішному завершенню навчання та якості результатів навчання і фахової підготовки.
6	Адаптивність системи П(ПТ)О	Цей аспект відображає ступінь, у якому навчальні програми для молоді та дорослих враховують теми, що мають значення для сталого розвитку, обізнаності про зміну клімату, діджиталізації, а також те, чи реагують системи ПП(ПТ)О і НП(ПТ)О на потреби ринку праці, демографічні та соціально-економічні зміни.
7	Координація та управління	Цей аспект охоплює наявність даних для обґрунтованого прийняття рішень, ступінь у якому управління П(ПТ)О є партисипативним, наявність і прозорість механізмів забезпечення якості, якість і потенціал кадрів на керівних посадах, а також ступінь інтернаціоналізації систем ПП(ПТ)О і НП(ПТ)О.
8	Забезпечення ресурсами	Цей аспект відображає достатність та ефективність людських і фінансових ресурсів у системах ПП(ПТ)О і НП(ПТ)О, а також ступінь, у якому матеріальна база для навчання та фахової підготовки є належною, тобто сприятливою для ефективного викладання, підготовки та навчання.

У цьому розділі моніторингового звіту представлена ефективність системи України у восьми аспектах моніторингу та ефективності системи.

Отримані результати свідчать про те, що, з точки зору загальної ефективності, здобувачі, які навчаються впродовж життя в Україні, ймовірно, отримають переваги від освіти та фахової

підготовки, у пріоритеті яких — пропагування високих стандартів у системі П(ПТ)О (Аспект В.2). ІЕС України у цьому аспекті ефективності — 69 (середній міжнародний показник — 61), що свідчить про те, що Україна перевершує інші країни з деяким відривом. Система П(ПТ)О України також значно більш відкрита для змін у відповідь на зовнішні події та потреби, як-от ті, що надходять з ринку праці (Аспект В.4), і вона не поступається іншим країнам з точки зору відкритості до інновацій для кращої якості, актуальності та доступу до П(ПТ)О (Результат В.3). Україна також демонструє дещо кращі результати, ніж інші країни, щодо людських і фінансових ресурсів, які вона інвестує в П(ПТ)О: хоча й існує дефіцит, він, схоже, не впливає на П(ПТ)О настільки сильно, як в інших країнах, що беруть участь у Туринському процесі (Аспект С.2).

РИСУНОК 2. ІНДЕКС ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ЗА АСПЕКТАМИ МОНІТОРИНГУ, УКРАЇНА ТА СЕРЕДНІЙ МІЖНАРОДНИЙ ПОКАЗНИК (2023 Р.)

Теоретичний⁶ діапазон індексів: мін./низька ефективність=0, макс./висока ефективність=100

Джерело: база даних моніторингу в рамках Туринського процесу

Однак на момент моніторингу переваги відповідності високим стандартам, інновацій та ресурсів, здається, ще не досягли критичної маси здобувачів, що навчаються впродовж життя — якість та актуальність навчання в системі П(ПТ)О та іншими напрямками навчання для дорослих в середньому була нижчою, ніж в інших країнах-учасницях (Аспект В.1).

⁶ Туринський процес розрізняє теоретичний діапазон індексів та діапазон індексів, що використовуються для цілей звітності. Для цілей звітності рідкісні випадки екстремальних значень на нижній межі (ІЕС < 10) та на верхній межі (ІЕС > 90) шкали індексів відсікаються на верхній (10) та нижній (90) межах децилів. Це означає, що звітність не розрізняє значення ІЕС нижче 10 та вище 90.

Можливо, через ці позитивні риси П(ПТ)О в Україні здається значно привабливішим варіантом для потенційних учнів, ніж в інших країнах у середньому (Аспект А.1), але, маючи ІЕС 50, доступ до П(ПТ)О та її привабливість (Аспект А.1) усе ще є другою з кінця сферою ефективності політики та системи в країні.

Здобувачам, яким усе ж вдається приєднатися до освітньої можливості через П(ПТ)О, не гарантована успішна участь у цьому навчанні, оскільки завершення навчання та особливо перехід до інших варіантів навчання може стати проблемою. Фактично, участь у П(ПТ)О (Аспект А.2), що розуміється як імовірність того, що учні закладів П(ПТ)О перейдуть на інші освітні рівні й траєкторії та успішно закінчать навчання, є областю, де система П(ПТ)О України також виявляє свої слабкі сторони (ІЕС 51) — як порівняно з іншими аспектами моніторингу, так і в порівнянні на міжнародному рівні (середній міжнародний показник сягає ІЕС 60).

Ці системні слабкості узгоджуються зі слабшими результатами в аспектах управління та ресурсного забезпечення ПП(ПТ)О та НП(ПТ)О в Україні (Аспекти С.1 та С.2). ІЕС 41 свідчить, що координація та управління є найслабшою сферою ефективності, що може також свідчити про глибші проблеми з якістю керівного складу постачальників П(ПТ)О, управлінням закладами та/або загальною координацією системи на різних рівнях управління.

2.2 Ефективність політики та системи у конкретних сферах моніторингу та за конкретними результатами

Ефективність П(ПТ)О в Україні у представлених вище восьми аспектах моніторингу обумовлена 30 результатами у сфері політики та системи. Саме завдяки цим результатам підсистеми ПП(ПТ)О та НП(ПТ)О працюють для задоволення потреб та очікувань зацікавлених сторін, зокрема молоді й дорослих учнів. У цьому розділі моніторингового звіту представлені висновки щодо ефективності системи на рівні цих результатів.

Щоб полегшити читання та орієнтацію у звіті, представлення 30 результатів у цьому розділі згруповане за трьома основними сферами зобов'язань перед здобувачами, які були представлені в першому розділі звіту: доступ до навчання (сфера А), якість навчання (сфера В) та організація системи (сфера С). Звітування за сферою В, найбільшою за кількістю результатів, поділяється на В (1) та В (2).

2.2.1 Сфера А. Можливості для навчання впродовж життя: доступ та участь

У сфері А (доступ та участь у можливостях для НВЖ) Туринський процес відстежує перші два аспекти моніторингу, представлені в розділі 2.1 — доступ / привабливість та участь із шістьма системними результатами. Ці результати включають доступ до ПП(ПТ)О, НП(ПТ)О та інших можливостей для навчання впродовж життя, вертикальну і горизонтальну проникність системи П(ПТ)О, а також перспективи учнів ПП(ПТ)О та НП(ПТ)О закінчити навчання та, у відповідних випадках, перейти на наступні рівні освіти й навчання. Результати, включені до сфери А, описані в Таблиці 2.

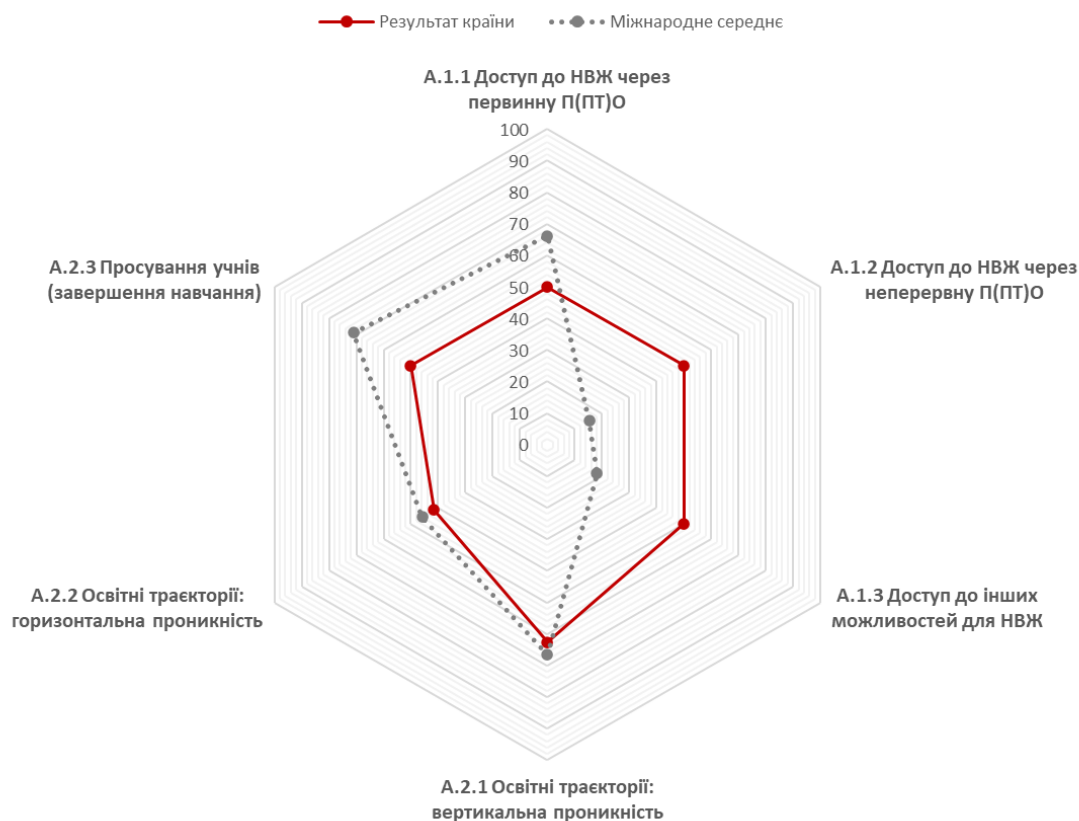
Система П(ПТ)О України демонструє середні показники щодо шести результатів, включених до сфери моніторингу А (Рисунок 3). Попри деякі відмінності в ефективності між результатами, показники в цій області вказують на те, що підсистеми ПП(ПТ)О та НП(ПТ)О могли б робити більше для підтримки навчання впродовж життя, особливо підсистема НП(ПТ)О, оскільки її внесок у НВЖ слабший, ніж у ПП(ПТ)О.

ТАБЛИЦЯ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛІТИКИ ТА СИСТЕМИ, ВКЛЮЧЕНІ ДО СФЕРИ МОНІТОРИНГУ А:
ДОСТУП ТА УЧАСТЬ

Код	Доробок (результат)	Опис
A.1.1	Доступ та привабливість: первинна П(ПТ)О	Цей результат відображає ступінь, у якому первинна П(ПТ)О є привабливим вибором порівняно з іншими освітніми альтернативами, і чи є цей вибір доступним для різних цільових груп здобувачів.
A.1.2	Доступ та привабливість: неперервна П(ПТ)О	Цей результат відображає ступінь, у якому неперервна П(ПТ)О є привабливим вибором порівняно з іншими альтернативами розвитку вмінь, а також те, чи доступний цей вибір для різних цільових груп.
A.1.3	Доступ до інших можливостей для НВЖ	Цей результат охоплює доступ до інших можливостей для навчання впродовж життя, не охоплених результатами A.1.1 та A.1.2 та системою П(ПТ)О, таких як активна політика на ринку праці (АПРП).
A.2.1	Гнучкі освітні траєкторії: вертикальна проникність	Цей результат має на меті відобразити вертикальну проникність системи освіти та навчання відносно первинної та неперервної П(ПТ)О, що розуміється як можливість переходу між послідовними напрямками освіти та навчання (загальними та професійно-технічними).
A.2.2	Гнучкі освітні траєкторії: горизонтальна проникність	Цей результат спрямований на охоплення горизонтальної проникності системи освіти та навчання щодо первинної та неперервної П(ПТ)О, що розуміється як можливість переходу між паралельними напрямками освіти та навчання (загальними та професійно-технічними), а також між формальним і неформальним навчанням.
A.2.3	Просування учнів і закінчення навчання	Цей результат стосується ступеня успішності (закінчення навчання, просування) здобувачів у системі П(ПТ)О, наприклад, порівняно з іншими альтернативами видами освіти та навчання.

З показником ІЕС 50 доступ до програм первинної П(ПТ)О та їх привабливість є сферою, в якій Україна поступається іншим країнам (Результат А.1.1). Результати політики та системи щодо доступу та привабливості НП(ПТ)О (Результат А.1.2) мають такий самий рівень ефективності.

РИСУНОК 3. СПРИЯННЯ ДОСТУПУ ТА УЧАСТІ У МОЖЛИВОСТЯХ ДЛЯ НВЖ — ІНДЕКС ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ, УКРАЇНА ТА СЕРЕДНІЙ МІЖНАРОДНИЙ ПОКАЗНИК (2023 Р.)

Теоретичний діапазон індексів: мін./низька ефективність=0, макс./висока ефективність=100

Джерело: база даних моніторингу в рамках Туринського процесу

Слід зазначити, що у відповідь на війну Україна лише нещодавно запровадила нові заходи на підтримку доступу до П(ПТ)О для молоді й дорослих у вигляді поправок до Закону «Про професійно-технічну освіту» та інших заходів, як-от підтримка певних груп учнів, тобто тих, хто постраждав від війни, за допомогою ваучерів, можливостей професійного розвитку й доступу до безкоштовних програм П(ПТ)О.⁷ Однак на момент моніторингу ці заходи ще не набрали обертів, і тому їх вплив може почати проявлятися лише в наступних раундах моніторингу в рамках Туринського процесу.

Хоча результати щодо доступу та привабливості не є задовільними, вони цікаві в порівнянні з даними інших країн. Вони показують, що система П(ПТ)О в Україні недостатньо ефективна там, де інші країни мають кращі результати (доступ до первинної П(ПТ)О), а також що вона перевершує їх за своєю ефективністю у сферах, у яких інші країни мають значно гірші показники (наприклад, доступ до НП(ПТ)О та інших можливостей навчання для дорослих поза системою П(ПТ)О, наприклад доступ до активних заходів на ринку праці) (Результат А.1.3).

⁷ Джерело: анкета самооцінювання України в рамках Туринського процесу 2023 р..

Серед причин кращої ефективності за останнім із зазначених вище результатів учасники самооцінювання називали сприятливу законодавчу базу, зростаючий рух за соціальну відповідальність серед приватних підприємств, які дедалі частіше засновують свої власні навчальні центри у співпраці з державними постачальниками П(ПТ)О, а також низку короткострокових курсів від донорів, організацій громадянського суспільства та підприємств, що покликані надати дорослим навички, які, як очікується, будуть потрібні для відбудови країни.⁸

Попри ці позитивні тенденції, подібно до інших країн, але набагато більшою мірою, учасники П(ПТ)О в Україні застрягли в системі з обмеженою проникністю між освітніми траєкторіями (загальноосвітньою та професійною, Результат А.2.2). Ефективність системи щодо підтримки випускників закладів П(ПТ)О, які бажають продовжити свою освіту на наступних рівнях загальної освіти, трохи перевищує середній рівень (ІЕС 63) — не стільки через структурні обмеження, скільки через те, що для багатьох учнів закладів П(ПТ)О може бути неможливо закінчити заклад П(ПТ)О настільки успішно, що було б достатньо для просування в системі освіти та успішного виходу на ринок праці, більшою мірою, ніж в інших країнах, що беруть участь у Туринському процесі (Результат А.2.3).

2.2.2 Сфера В (2). Результати навчання впродовж життя: якість та актуальність

Сфера моніторингу В (якість та актуальність результатів НВЖ) включає ще два аспекти, представлені в розділі 2.1: якість (у тому числі актуальність) і швидкість реагування П(ПТ)О. У сукупності ці два аспекти містять загалом вісім очікуваних результатів політики та системи. Ці результати охоплюють якість навчання молоді та дорослих у закладах П(ПТ)О з точки зору ключових навичок та компетентностей, залученості учнів закладів П(ПТ)О у світ праці, працевлаштованості випускників закладів П(ПТ)О та НП(ПТ)О, доступності профорієнтації для них, а також актуальності змісту навчання в закладах П(ПТ)О. Що стосується актуальності, то моніторинг фіксує швидкість адаптації програм П(ПТ)О до змін на ринку праці, у демографічній та соціально-економічній сферах, а також включення до навчальних програм П(ПТ)О тем, що стосуються переходу до зелених та цифрових технологій. Результати, включені до Сфери В (1), описані в Таблиці 3.

У попередньому розділі обговорювалася ефективність системи П(ПТ)О в забезпеченні якості та актуальності для молодих і дорослих здобувачів. Більш детальний розгляд результатів моніторингу виявляє значну невідповідність у тому, наскільки ці дві широкі групи — молодь і дорослі — володіють базовими вміннями та компетентностями, необхідними для успішної участі в економіці та суспільстві.

ТАБЛИЦЯ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛІТИКИ ТА СИСТЕМИ, ВКЛЮЧЕНІ ДО СФЕРИ МОНІТОРИНГУ В (1): ЯКІСТЬ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ

Код	Доробок (результат)	Опис
В.1.1	Ключові компетентності для НВЖ, якість результатів навчання	Цей результат відображає міру, якою система освіти та навчання досягає успіху у формуванні базових умінь і ключових компетентностей в учнів у формальній освіті (зокрема ПП(ПТ)О), відповідно до визначень у регулярних міжнародних опитуваннях та оцінках.

⁸ Там само.

V.1.2	Уміння та компетентності дорослих	Цей результат відображає міру, якою дорослі у працездатному віці володіють базовими вміннями та ключовими компетентностями, відповідно до висновків регулярних міжнародних опитувань.
V.1.3	Зв'язок між навчанням та світом праці	Цей результат відображає прагматичну актуальність програм ПП(ПТ)О і НП(ПТ)О через призму участі в навчанні на робочому місці (НРМ) та частки програм з результатами / цілями, які включають компонент НРМ.
V.1.4	Працевлаштовність учнів	Цей результат стосується відповідності можливостей НВЖ потребам ринку праці, що фіксується за результатами випускників закладів ПП(ПТ)О, НП(ПТ)О та інших форм НВЖ з компонентом П(ПТ)О на ринку праці.
V.1.5	Можливості для профорієнтації	Цей результат спрямований на відображення своєчасної наявності актуальної інформації про професії та освітні програми, яка дозволяє потенційним та нинішнім здобувачам П(ПТ)О ухвалювати обґрунтовані рішення щодо траєкторії їхньої освіти та працевлаштування.
V.4.1	Актуальність змісту навчання: перехід до зелених технологій	Цей результат відображає міру, якою навчальні програми для молоді та дорослих враховують теми, що мають значення для сталого розвитку та обізнаності про зміну клімату, у тому числі «зелені навички» для стійкої економіки.
V.4.2	Актуальність змісту навчання: перехід до цифрових технологій	Цей результат відстежує міру, якою навчальні програми для молоді та дорослих включають теми, що стосуються діджиталізації, а також міру, якою учні в результаті отримують базові цифрові навички.
V.4.3	Адаптивність програмної пропозиції	Цей результат відображає ступінь і швидкість реагування первинної та неперервної систем П(ПТ)О на потреби ринку праці та інші зміни, що стосуються демографії та соціально-економічного розвитку.

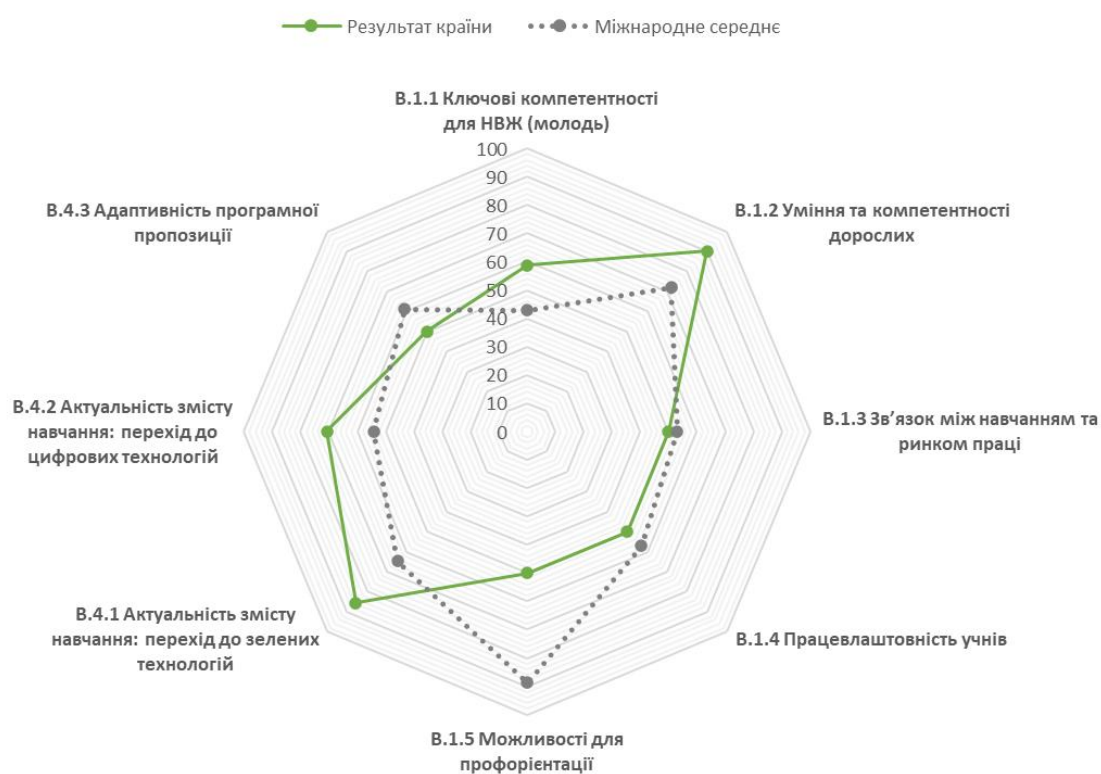
В середньому система П(ПТ)О в Україні демонструє кращі результати, ніж професійна освіта в інших країнах, що беруть участь у Туринському процесі, в аспекті надання базових умінь і ключових компетентностей молодим учням (Результат V.1.1, ІЕС 59 для України проти ІЕС 43 для інших країн в середньому). Однак учні, включені до вибірки Програми міжнародного оцінювання учнів (PISA) Організації з економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) в Україні у 2018 році (близько 30 % з яких були учнями закладів П(ПТ)О⁹), в середньому показали значно нижчі показники, ніж їхні однолітки в країнах-членах ОЕСР. Якість і актуальність результатів навчання молоді в закладах П(ПТ)О в Україні також значно нижча, ніж у дорослих і дорослих здобувачів (Результат V.1.2). У порівнянні з однолітками з інших країн дорослі в Україні мають більше базових умінь і компетентностей, які зазвичай вважаються необхідними для процвітання в інформаційно-багатих суспільствах, тобто ІТ та грамотність.

Працевлаштовність молодих і дорослих випускників закладів П(ПТ)О також залишається скромною (Результат V.1.4, ІЕС 50). Крім того, запропоновані освітні можливості заповнені програмами, що мають слабкі зв'язки з ринком праці з точки зору доступності навчання на робочому місці (Результат V.1.3). Незважаючи на нещодавні зусилля щодо покращення доступу до профорієнтації для здобувачів та її якості (Результат V.1.5), наприклад, за допомогою різних кампаній, упровадження цифрової платформи про професії та функціонування порталу з профорієнтації, ця сфера залишається слабким місцем системи та потребує уваги.

⁹ Джерело: анкета самооцінювання України в рамках Туринського процесу 2023 р. і Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018, що доступний за адресою https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf

Для зміцнення зв'язків із ринком праці та забезпечення досвіду, що може бути застосований в роботі, на додаток до профорієнтації Україна розробила політики щодо навчання учнів системи ПП(ПТ)О на робочому місці. Навчання проводиться у форматі виробничої практики, яка є обов'язковою. У системі НП(ПТ)О Центр зайнятості несе відповідальність за організацію навчання на робочому місці безпосередньо на території роботодавця.¹⁰ Безперечно, у цьому аспекті системі П(ПТ)О важливо досягти більшого прогресу, оскільки він потребує подальшої консолідації для забезпечення плавного та ефективного переходу від навчання до ринку праці.

РИСУНОК 4. СПРИЯННЯ ЯКОСТІ ТА АКТУАЛЬНОСТІ НВЖ — ІНДЕКС ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ, УКРАЇНА ТА СЕРЕДНІЙ МІЖНАРОДНИЙ ПОКАЗНИК (2023 Р.)

Теоретичний діапазон індексів: мін./низька ефективність=0, макс./висока ефективність=100

Джерело: база даних моніторингу в рамках Туринського процесу

Моніторинг у рамках Туринського процесу також визначає актуальність змісту навчання в довгостроковій перспективі, вивчаючи ступінь, у якому навчальні програми включають перспективні нові теми, такі як перехід до цифрових і зелених технологій. У П(ПТ)О в Україні на досить хорошому рівні включено до навчальних програм теми, що стосуються переходу на зелені (Результат В.4.1) та цифрові технології (Результат В.4.2), що цілком збігається із заявленою учасниками опитування відкритістю до інновацій (див. також наступний розділ). Результати моніторингу в Україні за обома результатами значно перевищують середні показники для інших країн Туринського процесу.

¹⁰ Джерело: анкета самооцінювання України в рамках Туринського процесу 2023 р..

При цьому слід зазначити, що система П(ПТ)О в Україні здається більш чутливою до майбутніх тем і викликів, як-от екологізація та діджиталізація, ніж до більш неминучих теперішніх вимог, що виникають на ринку праці та в економіці в цілому. Ефективність системи з точки зору адаптивності програмної пропозиції до очікувань у цій галузі (Результат В.4.3) є лише середньою (ІЕС 50), що значно нижче міжнародного середнього балу 61.

2.2.3 Сфера В (2). Результати щодо навчання впродовж життя: високі стандарти та інновації

У другій частині сфери В (відповідність високим стандартам та інновації на підтримку навчання впродовж життя) Туринський процес відстежує два аспекти ефективності — високі стандарти та інновації, які містять вісім системних результатів. Ці результати включають високі стандарти в педагогіці, змісті навчання, управлінні та залученості у навчання, а також системні інновації, що сприяють доступу, участі, якості та актуальності навчання і підготовки. Результати, включені до Сфери В (2), описані далі:

ТАБЛИЦЯ 4. РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛІТИКИ ТА СИСТЕМИ, ВКЛЮЧЕНІ ДО СФЕРИ МОНІТОРИНГУ В (2): ВІДПОВІДНІСТЬ ВИСОКИМ СТАНДАРТАМ ТА ІННОВАЦІЇ

Код	Доробок (результат)	Опис
В.2.1	Відповідність високим стандартам у педагогіці та професійному розвитку	Цей результат відображає міру, якою відповідність високим стандартам у викладанні та фаховій підготовці є визнаним пріоритетом політики, а також міру, якою її реалізація приносить плоди в системі освіти та навчання, зокрема в галузі професійного розвитку викладачів.
В.2.2	Відповідність високим стандартам у змісті та реалізації програми	Цей результат відображає результати зусиль, спрямованих на сприяння досягненню відповідності високим стандартам у змісті та реалізації програм П(ПТ)О, з особливим акцентом на наближення їх до світу праці (тобто через навчання на робочому місці), на пріоритизацію екологізації в навчальних програмах та викладанні, а також на сприяння досягненню відповідності високим стандартам у навчанні.
В.2.3	Відповідність високим стандартам у керівництві та управлінні закладами-постачальниками освітніх послуг	Цей результат відображає результати зусиль, спрямованих на сприяння досягненню відповідності високим стандартам у сферах фінансування, лідерства та керівництва, а також міру, якою ці приклади є або не є системними.
В.2.4	Відповідність високим стандартам у соціальній інтеграції та рівноправності	Цей результат відображає результати зусиль, спрямованих на сприяння досягненню відповідності високим стандартам у сфері рівності та соціальної інтеграції в освіті та навчанні, а також міру, якою ці приклади є або не є системними.
В.3.1	Системні інновації: доступ до можливостей для НВЖ	Цей результат відображає наявність інноваційних практик та рішень для політик у сфері доступу до можливостей для навчання впродовж життя.
В.3.2	Системні інновації: участь та завершення навчання	Цей результат відображає наявність інноваційних практик та рішень для політик у сприянні участі в можливостях для навчання впродовж життя, завершення навчання, а також міру, якою вони є або не є системними.

В.3.3	Системні інновації: якість результатів навчання та фахової підготовки	Цей результат відображає наявність інноваційних практик і рішень для політик, спрямованих на підвищення якості навчання і фахової підготовки в аспектах знань, навичок і вмінь, набутих учнями.
В.3.4	Системні інновації: актуальність навчання та фахової підготовки	Цей результат відображає наявність інноваційних практик і рішень для політик, спрямованих на підвищення актуальності знань, навичок і вмінь, набутих учнями, вимогам ринку праці.

У цьому звіті відповідність високим стандартам визначається як наявність загальносистемних політик і заходів для сприяння найкращим практикам і результатам у різних сферах реалізації політики та функціонування системи.

Першою з цих областей, до яких застосовуються високі стандарти, є педагогіка та професійний розвиток викладачів і майстрів виробничого навчання (Результат В.2.1). Як і для інших країн вибірки, середній бал України в цій галузі входить в середній діапазон (ІЕС 50) та є нижчим за середній показник інших країн (ІЕС 55). З іншого боку, сприяння досягненню високих стандартів щодо змісту та реалізації програм (Результат В.2.2) є однією з найуспішніших сфер ефективності системи П(ПТ)О в Україні.

У сукупності ці два результати свідчать про те, що може існувати певний дисбаланс між увагою, що приділяється змісту програм П(ПТ)О, і очікуваннями щодо того, як вони мали б викладатись, з одного боку, і здатністю викладачів і майстрів виробничого навчання відповідати цим очікуванням, з іншого боку. Дані, що лежать в основі індексу ефективності системи для Результату В.2.1, показують, що лише близько однієї п'ятої частини викладачів професійної (професійно-технічної) і загальної освіти беруть участь у регулярному професійному розвитку, а також що доступність професійного навчання для викладачів П(ПТ)О вважається недостатньою.¹¹

У контексті моніторингу ефективності системи в рамках Туринського процесу відповідність високим стандартам та інновації є окремими, але взаємопов'язаними сферами. У той час як відповідність високим стандартам означає прагнення до практик і результатів найвищої якості в різних основних галузях політики щодо професійної освіти й навчання та її реалізації, інновації зосереджуються на наявності новаторських практик і рішень у сфері політик у цих і суміжних галузях. Інновації в контексті моніторингу є індикатором адаптивності, креативності та далекоглядного підходу в системі П(ПТ)О у відповідь на щораз більші потреби учнів та ринків праці.

¹¹ Індекси І56 та І62, база даних Туринського процесу. Джерела: База даних Програми міжнародного оцінювання студентів (PISA) 2018 для І56 та база даних Світового звіту з навчання та освіти для дорослих ЮНЕСКО (UNESCO GRALE3) для І62.

РИСУНОК 5. ВІДПОВІДНІСТЬ ВИСОКИМ СТАНДАРТАМ ТА ІННОВАЦІЇ ДЛЯ КРАЩОГО НВЖ — ІНДЕКС ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ, УКРАЇНА ТА СЕРЕДНІЙ МІЖНАРОДНИЙ ПОКАЗНИК (2023 Р.)

Теоретичний діапазон індексів: мін./низька ефективність=0, макс./висока ефективність=100

Джерело: база даних моніторингу в рамках Туринського процесу

Моніторинг в рамках Туринського процесу оцінює системні інновації щодо доступу до можливостей навчання впродовж життя (Результат В.3.1), участі та закінчення навчання (Результат В.3.2), якості результатів навчання і підготовки (Результат В.3.3) та актуальності навчання і підготовки (Результат В.3.4). Акцент, який Україна робить на інноваціях, є більш узгодженим між цими різними результатами.

Регулювання та законодавство, що стосуються сфери інновацій в освіті, є різноманітними. Серед пріоритетів у політиці та заходах, які здійснює уряд, — створення інноваційного навчального середовища, впровадження інноваційних технологій викладання в освітній процес, фінансова підтримка учнів. Визначення та сприйняття вдосконалення освіти й навчання пріоритетом у державній політиці у сфері П(ПТ)О, вже є важливим досягненням і має значення для ефективності системи П(ПТ)О в підтримці потреб ринку праці.¹²

Зусилля щодо впровадження інновацій для покращення доступу до П(ПТ)О (Результат В.3.1) та якості П(ПТ)О (Результат В.3.3), здається, приносять більше плодів, ніж інновації в інших

¹² Джерело: анкета самооцінювання в рамках Туринського процесу 2023 р..

областях, таких як участь, закінчення навчання та актуальність результатів навчання, попри загальну задовільну ефективність системних інновацій. Важливо визнати наявні виклики й той факт, що нинішній стан системи П(ПТ)О не цілком забезпечує якість освітніх послуг з підготовки конкурентоспроможних випускників, уміння яких мають відповідати запитам роботодавців. Це усвідомлення вже присутнє в актуальній стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти.

Крім того, результати, про які йшлося в розділі 2.2.1 щодо ефективності системи у сфері доступу та розділі 2.2.2 щодо ефективності системи у сфері якості та актуальності, свідчать про меншу впевненість у тому, чи переваги інновацій у цих галузях досягають здобувачів П(ПТ)О в усій системі, і якщо так, то наскільки рівномірно.

2.2.4 Сфера С. Організація системи

У Сфері С (організація системи) структура моніторингу враховує два останні аспекти, представлені в розділі 2.1 — керівництво / управління та ресурсне забезпечення, у яких у рамках Туринського процесу відстежуються вісім системних результатів. Ці результати включають наявність та використання даних для обґрунтованого прийняття рішень, залучення зацікавлених сторін до політики П(ПТ)О, управління закладами П(ПТ)О, забезпечення ресурсами, забезпечення якості та підзвітності, інтернаціоналізацію постачальників П(ПТ)О, а також наявність та використання людських і фінансових ресурсів у системі П(ПТ)О. Результати, включені до Сфери С, описані в Таблиці 5.

ТАБЛИЦЯ 5. РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛІТИКИ ТА СИСТЕМИ, ВКЛЮЧЕНІ ДО СФЕРИ МОНІТОРИНГУ С: ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ

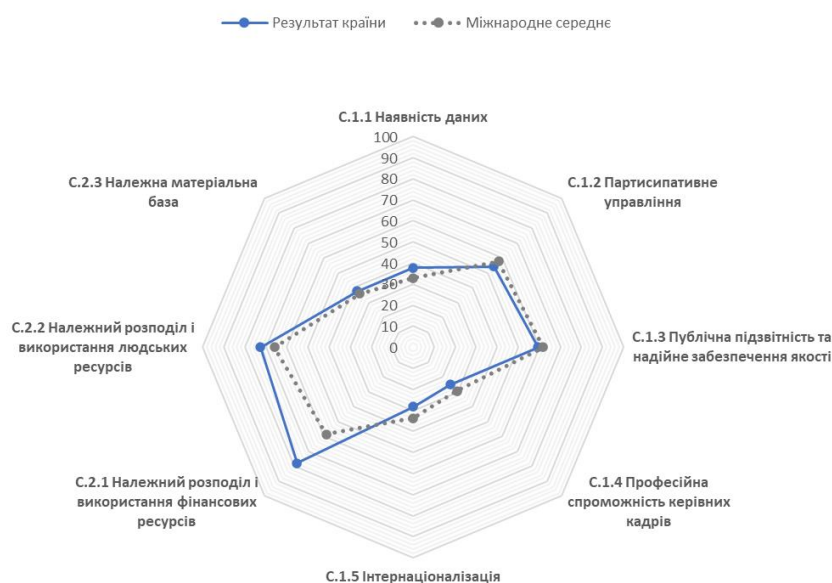
Код	Доробок (результат)	Опис
С.1.1	Наявність та використання даних	Цей результат стосується наявності адміністративних та великих даних, що охоплюються Рівнем 1 структури моніторингу, участі в масштабних міжнародних оцінках, а також технічної спроможності генерувати / управляти доказовими даними для підтримки моніторингу та вдосконалення.
С.1.2	Партисипативне управління	Цей результат відображає ступінь участі приватного сектора та інших зовнішніх зацікавлених сторін в обговореннях та прийнятті рішень щодо можливостей для НВЖ через первинну та неперервну П(ПТ)О.
С.1.3	Публічна підзвітність та надійне забезпечення якості	Цей результат відстежує міру, якою існують надійні та перевірені механізми забезпечення якості, а також механізми підзвітності, які охоплюють учнів, викладачів і заклади освіти, а також міру, якою результати забезпечення якості є загальнодоступними.
С.1.4	Професійна спроможність керівних кадрів	Цей результат відстежує наявність кваліфікованих кадрів на керівних та інших ключових адміністративних посадах на рівні постачальника освітніх послуг, а також професійну спроможність таких кадрів.
С.1.5	Інтернаціоналізація	Цей результат відстежує ступінь інтернаціоналізації в системах ПП(ПТ)О і НП(ПТ)О, наприклад, інтернаціоналізацію механізмів забезпечення якості, змісту навчальних програм, кваліфікацій (тобто визнання міжнародних кваліфікацій, активність органів, що присвоюють кваліфікації, за межами країни свого походження тощо).

C.2.1	Належний розподіл і використання фінансових ресурсів	Цей результат відображає достатність фінансових ресурсів, що виділяються на ПП(ПТ)О та НП(ПТ)О, з точки зору рівня інвестицій та розподілу, а також ступінь диверсифікації фінансування між державними та приватними джерелами.
C.2.2	Належний розподіл і використання людських ресурсів	Цей результат відображає ефективність управління людськими ресурсами з точки зору наявності викладачів і майстрів виробничого навчання, а також належного характеру їх розподілу на робочих місцях та управління кар'єрою.
C.2.3	Належна матеріальна база	Цей результат відображає міру відповідності матеріальної бази для навчання та фахової підготовки потребам, зокрема й навчальних матеріалів, які сприяють ефективному викладанню, підготовці та навчанню.

В Україні ефективність системи в цій сфері моніторингу П(ПТ)О є нерівномірною. Двома результатами, з якими система П(ПТ)О в Україні має найбільше труднощів, є наявність надійних і порівнянних даних для планування, аналізу політики та ухвалення рішень (Результат С.1.1), професійна спроможність керівних кадрів (С.1.4) та інтернаціоналізація ПП(ПТ)О і НП(ПТ)О. Інтернаціоналізація постачальників послуг П(ПТ)О та викладачів (С.1.5) є набагато гострішою проблемою в Україні, ніж в інших країнах у вибірці Туринського процесу 2023 року.

З іншого боку, партисипативне управління (Результат С.1.2) виділяється як область функціонування системи, яку учасники опитування описують як таку, що працює на задовільному рівні, ймовірно, через традицію консультацій з колегами та їх залучення. Проте, як і багато інших країн, Україна повідомляє про виклики в цій сфері, особливо із залученням роботодавців до координації та управління системою П(ПТ)О.

РИСУНОК 6. УПРАВЛІННЯ, УЧАСТЬ, ПІДЗВІТНІСТЬ ТА РЕСУРСИ — ІНДЕКС ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ, УКРАЇНА ТА СЕРЕДНІЙ МІЖНАРОДНИЙ ПОКАЗНИК (2023 Р.)

Теоретичний діапазон індексів: мін./низька ефективність=0, макс./висока ефективність=100

Джерело: база даних моніторингу в рамках Туринського процесу

В Україні громадськість та інші зацікавлені сторони також виглядають досить залученими та обізнаними про те, що і як системи ПП(ПТ)О і НП(ПТ)О пропонують учням (Результат С.1.3). Система П(ПТ)О вважається достатньо підзвітною зацікавленим сторонам, а інформація, яку вона повідомляє про власну ефективність та результати, є загальнодоступною. Менш зрозуміло, чи свідчить цей висновок про достатньо хорошу систему забезпечення якості П(ПТ)О та чи є результати системи достатньо надійними.

Коли мова йде про достатність фінансових ресурсів, що вкладаються в П(ПТ)О, та належне управління людськими ресурсами, що надходять у систему, Україна, як видається, дещо перевершує середній міжнародний показник (Результат С.2.2). Аналогічним чином, високі оцінки має використання та розподіл фінансових та інших матеріальних ресурсів (Результат С.2.1). Насправді результати системи щодо достатності фінансових та матеріальних ресурсів, а також належного розподілу та використання людських ресурсів є відносно високими в порівнянні на міжнародному рівні. Однак це, не переходить у задовільну матеріальну базу для викладання та навчання.

Жодне з вищенаведеного не означає, що система П(ПТ)О в Україні має достатні фінансові та матеріальні ресурси, але висновки вказують на те, що на момент моніторингу проблеми з відповідністю навчально-методичних матеріалів, а також із тим, як розподіляються (чи не розподіляються) фінансові ресурси на технічне обслуговування та інфраструктурні інвестиції, ймовірно, є більшими ніж власне сума ресурсів, що виділяються на П(ПТ)О.

2.3 Користь від політик та системи для конкретних груп здобувачів

У цьому раунді моніторинг у рамках Туринського процесу розглядає не лише кінцеві результати національних політик та систем П(ПТ)О в цілому, але й ступінь, у якому вони задовольняють потреби та очікування нинішніх і майбутніх здобувачів, які бажають навчатися протягом усього життя.. Структура моніторингу відстежує, наскільки добре та справедливо результати системи розподіляються між цими здобувачами залежно від їхнього віку та статі, а також інших характеристик, на які може впливати політика (наприклад, соціально-економічна вразливість, статус на ринку праці, статус міграції та умови навчання / освітні траєкторії).

У наступних розділах наведено огляд ефективності підсистем ПП(ПТ)О і НП(ПТ)О в Україні за низкою ключових аспектів моніторингу для таких основних груп здобувачів: здобувачі жіночої статі (розділ 2.3.1), здобувачі, що перебувають у несприятливому становищі (розділ 2.3.2), категорії населення, що є довгостроково безробітними, економічно неактивними та мають низький рівень здобутої освіти (розділ 2.3.3), а також за країною їх походження (розділ 2.3.4).

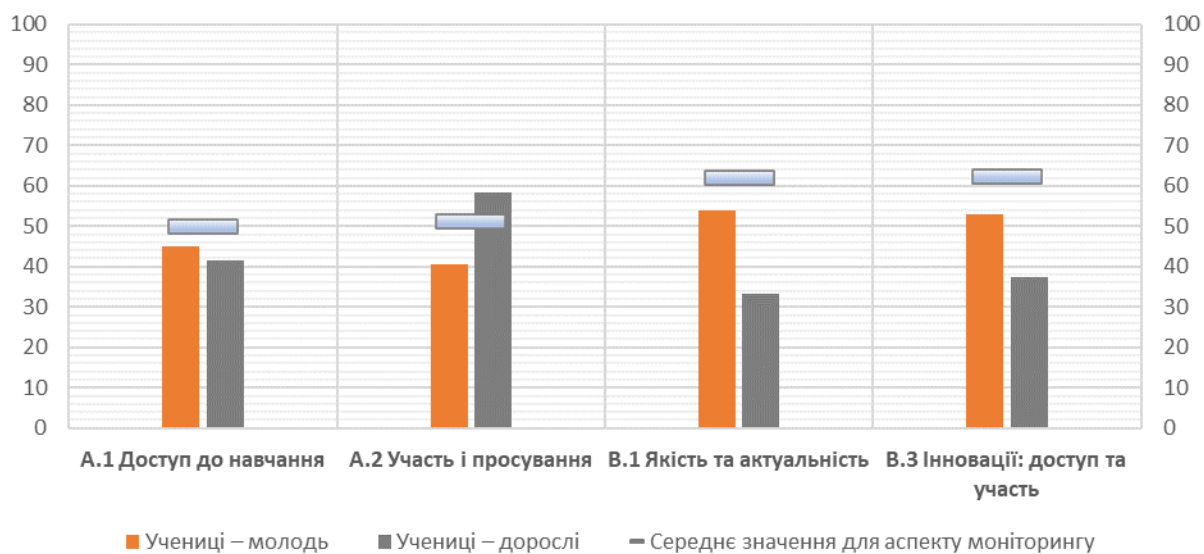
2.3.1 Здобувачі жіночої статі

У цьому розділі описуються висновки щодо ефективності системи П(ПТ)О в розрізі доступу, участі, якості та актуальності, а також інновацій на користь молодих і дорослих учениць системи П(ПТ)О в Україні.

Попри певною мірою менш вигідне становище молодих жінок, доступ до системи П(ПТ)О в Україні є привабливим та актуальним як для молодих, так і для дорослих жінок (Аспект А.1 — Доступ). Загальна ефективність, яка вимірює ступінь доступності ПП(ПТ)О, НП(ПТ)О та інших можливостей для навчання впродовж життя, є середньою. У цьому аспекті доступу до освітніх потреб система П(ПТ)О потребує посилення. Однак важливо, щоб рівний доступ до П(ПТ)О мали як молоді жінки, так і чоловіки. Невелика упередженість проявляється в слабшій доступності

вступу до системи П(ПТ)О для дорослих жінок; однак, потрапивши в систему, вони досягають кращих результатів щодо участі в навчанні та подальшого просування. Результати ефективності системи відображають політики та зусилля України щодо забезпечення рівних прав громадян на здобуття професійної освіти відповідно до їхніх здібностей і схильностей.¹³

РИСУНОК 7. ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ В ПІДТРИМЦІ ЖІНОК, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ, В ОКРЕМИХ АСПЕКТАХ МОНІТОРИНГУ, УКРАЇНА (2023 Р.)

Теоретичний діапазон індексів: мін./низька ефективність=0, макс./висока ефективність=100

Джерело: база даних моніторингу в рамках Туринського процесу

Для учнів, які навчаються в системі П(ПТ)О, участь у навчанні та просування в системі перебувають на одному рівні як для молодих жінок, так і для чоловіків. Потрапивши в систему, дорослі жінки здаються більш активними та успішними, ніж інші однолітки. У порівнянні з молодими ученицями дорослі жінки в Україні частіше беруть участь у навчанні та завершують його. Пояснення причин цього результату виходить за рамки цього звіту та зібраних даних. Проте, можливо, варто підкреслити роль кваліфікаційних центрів у підвищенні привабливості системи визнання професійних кваліфікацій. Ці установи уповноважені оцінювати та визнавати результати громадян, зокрема й отримані через неформальну або інформальну освіту, підтверджувати повні / часткові професійні кваліфікації та визнавати професійні кваліфікації, отримані в інших країнах.¹⁴

Здійснюючи моніторинг ефективності інших аспектів системи П(ПТ)О, представлених на Рисунку 7, було виявлено, що система, як видається, віддає перевагу молодим ученицям, а не дорослим жінкам. Жінки — як молоді, так і дорослі — у Результаті В.1 (якість та актуальність) і в Результаті В.3 (інновації) демонструють показники нижче середніх, що може вказувати на деякі більші труднощі в цих групах.

¹³ Джерело: анкета самооцінювання України в рамках Туринського процесу 2023 р..

¹⁴ Там само.

2.3.2 Учні, що перебувають у несприятливому становищі

У цьому розділі описано, наскільки добре система П(ПТ)О забезпечує потреби молоді, що є незахищеною з соціально-економічної точки зору, що стосується доступу, участі та якості / актуальності можливостей для навчання впродовж життя через систему П(ПТ)О. Також розглядається, чи є зусилля щодо сприяння інноваціям у доступі та участі у П(ПТ)О корисними для цієї конкретної групи здобувачів в Україні.

РИСУНОК 8. ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ В ПІДТРИМЦІ МОЛОДІ, ЩО Є НЕЗАХИЩЕНОЮ З СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТОЧКИ ЗОРУ, В ОКРЕМИХ АСПЕКТАХ МОНІТОРИНГУ, УКРАЇНА (2023 Р.)

Теоретичний діапазон індексів: мін./низька ефективність=0, макс./висока ефективність=100

Джерело: база даних моніторингу в рамках Туринського процесу

Система П(ПТ)О в Україні вочевидь підтримує молодь, що перебуває у несприятливому становищі, та є однаково доступною порівняно з середнім показником по країні. Після зарахування на програми П(ПТ)О існує більша ймовірність того, що ця категорія здобувачів братиме участь та успішно завершить навчання. Соціально-економічне становище учнів у підсистемах ПП(ПТ)О і НП(ПТ)О не є перешкодою для доступу до наступних етапів освіти або можливого переходу на паралельні траєкторії в закладах П(ПТ)О та загальної освіти. Результати щодо участі та просування (Результат А.2) відображають соціальну орієнтованість П(ПТ)О в Україні.

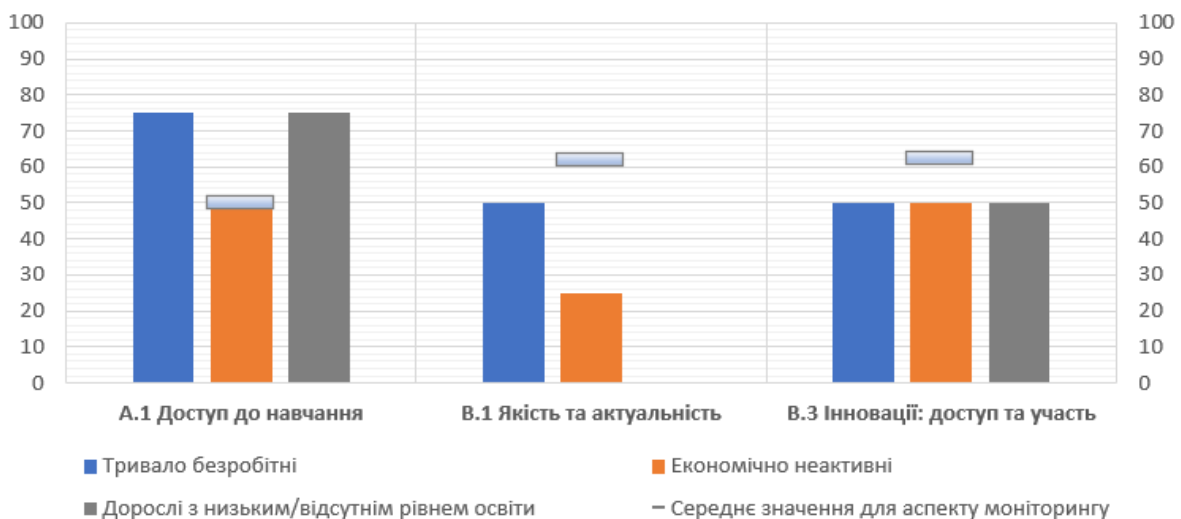
Водночас набуття базових умінь, необхідних для ринку праці, і перехід від системи П(ПТ)О до світу праці виявляється великим викликом для молоді, що перебуває у несприятливому становищі (Результат В.1). Ця негативна сторона призводить до слабких показників ефективності, навіть порівняно з середнім показником по країні. Для молоді, що перебуває в несприятливому становищі наявні обмеження, попри те, що, за свідченнями респондентів, вплив інновацій на доступ і участь у навчанні для цієї категорії молоді перебуває на рівні, близькому до середнього по країні (Результат В.3).

2.3.3 Категорії населення, що є довгостроково безробітними, економічно неактивними та мають низький рівень здобутої освіти

У розділі 2.3.3 представлені висновки щодо ефективності системи П(ПТ)О з точки зору трьох стратегічно важливих груп дорослих: довгострокових безробітних, економічно неактивних дорослих та осіб із низьким рівнем здобутої освіти або без неї. Цей набір аспектів моніторингу є вужчим, ніж ті, що застосовувались у попередніх розділах, частково через те, що деякі з цих аспектів не є застосовними до цих груп, а частково через відсутність даних для України.

Дані про ефективність системи, зібрані в рамках Туринського процесу, вказують на те, що довгострокові безробітні та дорослих з низьким / відсутнім рівнем освіти стикаються зі схожими умовами й демонструють однаково багатообіцяльні результати. Професійна підготовка дорослого населення перебуває в центрі уваги активних політик у країні (а саме Закону «Про освіту дорослих», Закону «Про зайнятість населення», Закону «Про професійну (професійно-технічну) освіту»; має місце активна присутність Міністерства освіти і науки тощо). Державна служба зайнятості також відіграє важливу роль.¹⁵ Незважаючи на показники, близькі до середнього значення по країні, економічно неактивне населення, як видається, є найбільш незахищеною категорією здобувачів при доступі до цього виду освіти (Результат А.1).

РИСУНОК 9. ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ У ПІДТРИМЦІ ДОРΟΣЛИХ, ЩО Є ТРИВАЛО БЕЗРОБІТНИМИ, ЕКОНОМІЧНО НЕАКТИВНИМИ АБО МАЮТЬ НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ ЗДОБУТОЇ ОСВІТИ, УКРАЇНА (2023 Р.)

Теоретичний діапазон індексів: мін./низька ефективність=0, макс./висока ефективність=100

Джерело: база даних моніторингу в рамках Туринського процесу

Ситуація є складнішою для довгострокових безробітних і особливо для економічно неактивних людей, коли вони намагаються здійснити перехід і знайти місце на ринку праці (Результат В.1). Якість та актуальність залишаються проблемою, незважаючи на зусилля з підтримки здобувачів різними дієвими інструментами, такими як Платформа державної служби зайнятості з профорієнтації та розвитку кар'єри для надання послуг з профорієнтації зареєстрованим

¹⁵ Джерело: анкета самооцінювання України в рамках Туринського процесу 2023 р..

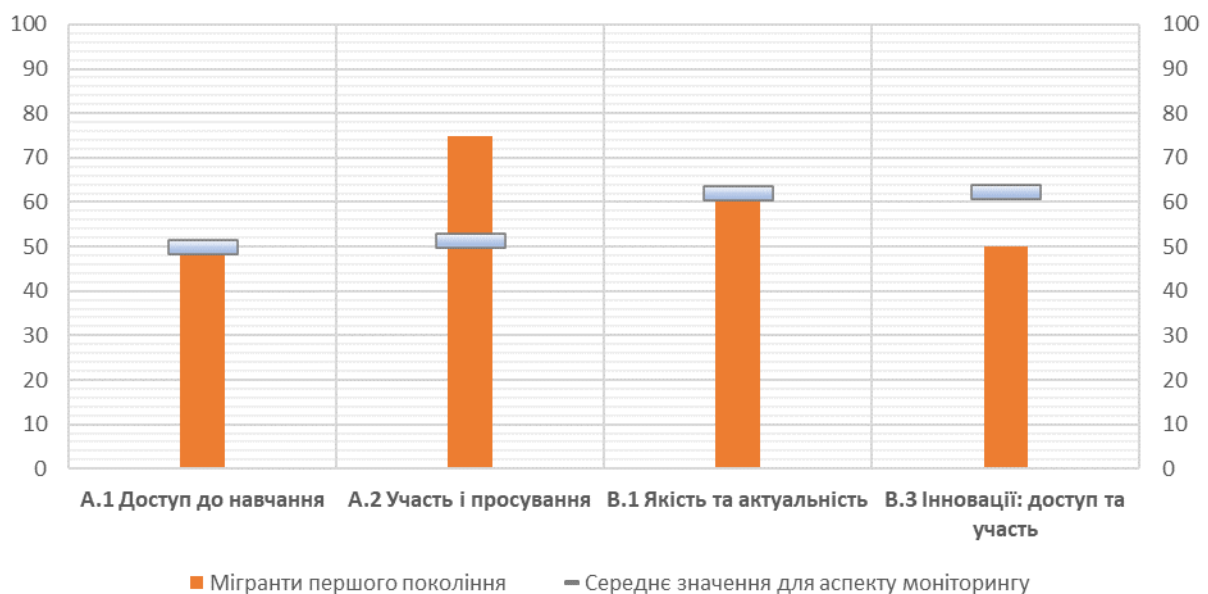
користувачам. Для категорії дорослих з низьким / відсутнім рівнем освіти проблемою є відсутність даних.

Системні інновації щодо доступу до навчання та участі в ньому є інклюзивними й підтримують всі категорії здобувачів, перелічені на Рисунку 9. Існують різні політики та заходи, що реалізуються з чіткою метою впровадження нових форм професійної підготовки (зокрема за допомогою технологій дистанційного навчання), які мають кращу ефективність, гнучкість і більше орієнтовані на здобувачів. Щодо жодної з описаних в цьому розділі категорій немає сильних упередженостей, але все одно існує потреба в покращенні для кожної з цих груп здобувачів, а також для всієї сукупності учнів.

2.3.4 Здобувачі за країною походження

В останньому з розділів, що містить висновки моніторингу, обговорюється ефективність в аспектах доступу, участі, якості та актуальності, а також інновацій в Україні для учнів, які є мігрантами першого покоління.

РИСУНОК 10. ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ У ПІДТРИМЦІ МІГРАНТІВ ПЕРШОГО ПОКОЛІННЯ, В ОКРЕМИХ АСПЕКТАХ МОНІТОРИНГУ, УКРАЇНА (2023 Р.)

Теоретичний діапазон індексів: мін./низька ефективність=0, макс./висока ефективність=100

Джерело: база даних моніторингу в рамках Туринського процесу

Україна має давню традицію просування політик (наприклад, через Закон «Про професійну (професійно-технічну) освіту»), які гарантують, що учні мігрантського походження користуються тими ж правами та можливостями, що й будь-яка інша група здобувачів у системі П(ПТ)О та за її межами.¹⁶ Вбачається, що в деяких аспектах ефективності системи ці політики працюють добре. Мігранти першого покоління отримують доступ до П(ПТ)О з таким самим ступенем якості та

¹⁶ Джерело: анкета самооцінювання України в рамках Туринського процесу 2023 р..

актуальності навчання, як і їхні українські колеги (Результати А.1 та В.1 відповідно), і навіть частіше за них беруть участь у навчанні та успішно закінчують його (Результат А.2).

Задовільне становище учнів мігрантського походження в Україні може бути однією з причин, чому зусилля з впровадження інновацій на підтримку доступу до навчання та участі в ньому не настільки інтенсивні для цієї групи здобувачів, як для інших груп здобувачів П(ПТ)О в Україні (Результат В.3).

3. П(ПТ)О ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВПЛИВ І ЗАХОДИ НА ПІДТРИМКУ ЇЇ СТІЙКОСТІ ТА ВІДНОВЛЕННЯ

Цей третій розділ звіту був підготовлений національними органами влади та експертами з України й документує вплив війни на систему П(ПТ)О, політики, запроваджені національними та регіональними органами влади для усунення цього впливу та забезпечення того, щоб молодь і дорослі й надалі мали доступ до можливостей навчання прийнятної якості та актуальності, а також щоб неминучі перешкоди, які війна створює для організації, управління та забезпечення ресурсами системи П(ПТ)О, вирішувалися якомога швидше та ефективніше.

Розділ 3 розділений на чотири частини: воєнний стан та міжнародна реакція на агресивну війну (3.1), вплив війни на П(ПТ)О в Україні (3.2), реакція сектору П(ПТ)О на цей вплив (3.3) та перспективи відновлення системи П(ПТ)О в Україні (3.4).

3.1 Воєнний стан та міжнародна реакція на війну

Після вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року Указом Президента № 64 «Про введення воєнного стану в Україні» в Україні було введено воєнний стан. Цей указ, який було затверджено того ж дня Законом України № 2102-IX, встановив правові параметри для введеного надзвичайного стану.

Пізніше, воєнний стан було продовжено ще на 90 днів, починаючи з 19 лютого 2023 року, відповідно до Указу Президента України № 58 «Про продовження воєнного стану в Україні». Закон України № 2915-IX, ухвалений 07 лютого 2023 року, підтвердив це продовження.

Коли Росія розпочала повномасштабний військовий напад на Україну, країни Європи та всього світу висловили своє засудження. 24 лютого 2022 року Європейський Союз (ЄС) опублікував спільну заяву для преси голови Європейської ради Шарля Мішеля та президента Європейської комісії Урсули фон дер Ляєн, у якій засудив безпрецедентну та неспровоковану агресію Росії.¹⁷

Менш ніж за два тижні, 4 березня, ЄС ініціював свою директиву про тимчасовий захист, введеною в дію Виконавчим рішенням Ради (ЄС) 2022/382, у відповідь на масовий приплив переміщених українців.¹⁸ Того ж року ЄС взяв на себе зобов'язання щодо пакета фінансової

¹⁷ Європейська комісія. (2022). Заява для преси голови Європейської Ради Шарля Мішеля та президента Європейської комісії Урсули фон дер Ляєн про безпрецедентну та неспровоковану військову агресію Росії проти України. 24 лютого 2022 року.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_1321

¹⁸ Рада Європейського Союзу. (2022). Документ 32022D0382. Виконавче рішення Ради (ЄС) 2022/382 від 4 березня 2022 року, яке встановлює існування масового припливу переміщених осіб з України у значенні статті 5 Директиви 2001/55/ЄС та має наслідком запровадження тимчасового захисту. ST/6846/2022/INIT. OJ L 71, 4.3.2022, p. 1–6. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.071.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2022%3A071%3ATOC

допомоги в розмірі 7,2 мільярда євро в рамках макрофінансової допомоги (МФД), а також 620 мільйонів євро бюджетної підтримки. З початку конфлікту ЄС зобов'язався внести загалом 25,5 мільярдів євро, включно із майбутнім пакетом на 2023 рік на суму до 18 мільярдів євро, задля зміцнення соціально-економічної стійкості України.¹⁹

Конфлікт також прискорив інтеграцію України до ЄС. 28 лютого 2022 року Україна офіційно подала заявку на членство в ЄС, і було підготовлено комплексний опитувальник, у якому оцінювалися як політико-економічні критерії, так і узгодженість українського законодавства зі стандартами ЄС, зокрема в галузі освіти (розділ 26) та науки (розділ 25). До 9 травня 2022 року Україна подала заповнений опитувальник.²⁰

23 червня 2022 року Європейська рада ухвалила монументальне рішення визнати перспективи інтеграції України в ЄС та надати їй статус кандидата на членство. Рішення ґрунтувалось переважно на позитивному висновку Європейської комісії (ЄК), опублікованому 17 червня 2022 року.²¹ Звіт ЄК високо оцінив надійну систему освіти в Україні, майже вселюдну грамотність, значне фінансування освіти (5,7 % ВВП 2021 року) та високі показники післясередньої та вищої освіти. Водночас у ньому підкреслюється необхідність більш тісного узгодження між освітою, фаховою підготовкою та вимогами ринку праці.

До 1 лютого 2023 року Європейська комісія опублікувала Аналітичний звіт щодо заявки України на членство в ЄС. Попередній звіт підтвердив, що сектори освіти та культури України в цілому узгоджуються з цілями та політиками ЄС, зокрема пов'язаними з професійною (професійно-технічною) освітою (П(ПТ)О) і кваліфікаціями, та вважаються достатньо придатними для інтеграції.²²

3.2 Вплив війни на П(ПТ)О

Війна зруйнувала мирне життя українців та зупинила динамічний розвиток країни:

- у період з 24 лютого 2022 року по 12 березня 2023 року Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ) задокументувало 21 965 жертв серед цивільного населення в Україні (8 231 загиблий та 13 734 поранені);²³
- станом на 5 травня 2023 року Генеральна прокуратура України повідомила про 477 дитячих смертей та 960 дитячих травм внаслідок конфлікту;²⁴
- Міністерство реінтеграції тимчасово окупованих територій України заявило, що станом на 23 січня 2023 року приблизно 5,35 мільйона громадян (у тому числі 1 мільйон дітей) отримали

¹⁹ Європейська комісія. Солідарність ЄС з Україною. Допомога ЄС Україні. https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine_en#strong-and-comprehensive-eu-response

²⁰ Євроінтеграційний портал. (17 червня 2022 р.) Опитувальник ЄС та відповіді на нього для набуття Україною статусу кандидата в ЄС. <https://eu-ua.kmu.gov.ua/istorii-uspikhu/opytuvalnyk-yes-ta-vidpovidi-na-nogo-dlya-nabuttya-ukrayinoyu-statusu-kandydata-v-ec>

²¹ Європейська комісія. (17 червня 2022 р.). COM(2022) 407 final. Повідомлення Комісії Європейському парламенту, Європейській раді та Раді ЄС. Висновок Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі. <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-06/Ukraine%20Opinion%20and%20Annex.pdf>

²² Кабінет Міністрів України (2022). Україна – Європа. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit_pro_vykonannya_ugody_pro_asociaciyu_za_2022_rik.pdf

²³ УВКПЛ. (13 березня 2023 р.). Україна: оновлена інформація про жертви серед цивільного населення. <https://www.ohchr.org/en/news/2023/03/ukraine-civilian-casualty-update-13-march-2023>

²⁴ Офіс Генерального прокурора України. Злочини проти дітей <https://www.gp.gov.ua/>

офіційний статус внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Близько 77 % цих переміщених дітей були свідками обстрілів або бомбардувань, і майже 30 % зазнали окупації;²⁵

- УВКБ ООН зафіксувало 8 174 189 біженців з України в Європі до квітня 2023 року, 40 % з яких були дітьми. Всі ці біженці в'їхали до Європи після ескалації конфлікту в лютому 2022 року;²⁶
- у лютому 2023 року Президент України підтвердив, що приблизно 18 % території України залишається під російською окупацією;²⁷
- дані Світового банку вказують на значний економічний спад в Україні зі зниженням ВВП на 29,2 % у 2022 році. Рівень бідності зріс з 5,5 % до 24,2 %, підштовхнувши до бідності ще 7,1 мільйона людей і анулювавши 15-річний економічний прогрес;²⁸
- безробіття в Україні зросло до 24,5 % до кінця грудня 2022 року, порівняно з 8,9 % у 2021 році, згідно з даними Світового банку;²⁹
- конфлікт також призвів до дефіциту робочої сили, оскільки добровільний вступ до лав ЗСУ та мобілізація працівників на військову службу скоротили кількість доступних кваліфікованих працівників.

Війна має руйнівні наслідки, зокрема, для системи П(ПТ)О. Ключовими серед них є:

- знищення або пошкодження об'єктів професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О);
- вилучення ресурсів П(ПТ)О (таких як машини та обладнання) для цілей оборони, а також переобладнання гуртожитків та інших приміщень у притулки для внутрішньо переміщених осіб (ВПО);
- зменшення кількості працівників у закладах П(ПТ)О через такі фактори, як переміщення (у тому числі міграція за кордон), призов до ЗСУ та проживання в зонах активних бойових дій;
- неспроможність скоригувати навчальні програми й тривалість навчання для задоволення потреб учнів, принципів навчання впродовж життя, а також вимог держави до економічної та інфраструктурної реконструкції та відновлення;
- порушення взаємовідносин між закладами П(ПТ)О та бізнесом внаслідок руйнування, закриття або переміщення підприємств в інші регіони.³⁰

Станом на 30 березня 2023 року сімнадцять закладів П(ПТ)О були повністю зруйновані, а ще 136 установ зазнали різного ступеня пошкоджень (див. Рисунок 11). Ці пошкодження варіюються від розбитих вікон та пошкоджених дахів до дестабілізованих сходових кліток і опорних конструкцій у навчальних корпусах П(ПТ)О. Також постраждали виробничі майстерні, адміністративні будівлі та гуртожитки. Інші об'єкти, такі як стадіони, теплиці, склади готової продукції та гаражі, також зазнали пошкоджень. Масштаби пошкоджень і руйнувань у межах

²⁵ Українська правда. (18 лютого 2023 р.) Скільки дітей-переселенців пережили бойові дії та окупацію – дослідження. <https://life.pravda.com.ua/society/2023/02/18/252919/>

²⁶ УВКБ ООН. Портал оперативних даних. Ситуація з біженцями в Україні <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

²⁷ Зеленський: 18 % території України досі окуповано Росією <https://portal.lviv.ua/news/2023/02/18/18-ukrainy-dosi-okupovani-rosiiei-zelenskyi>

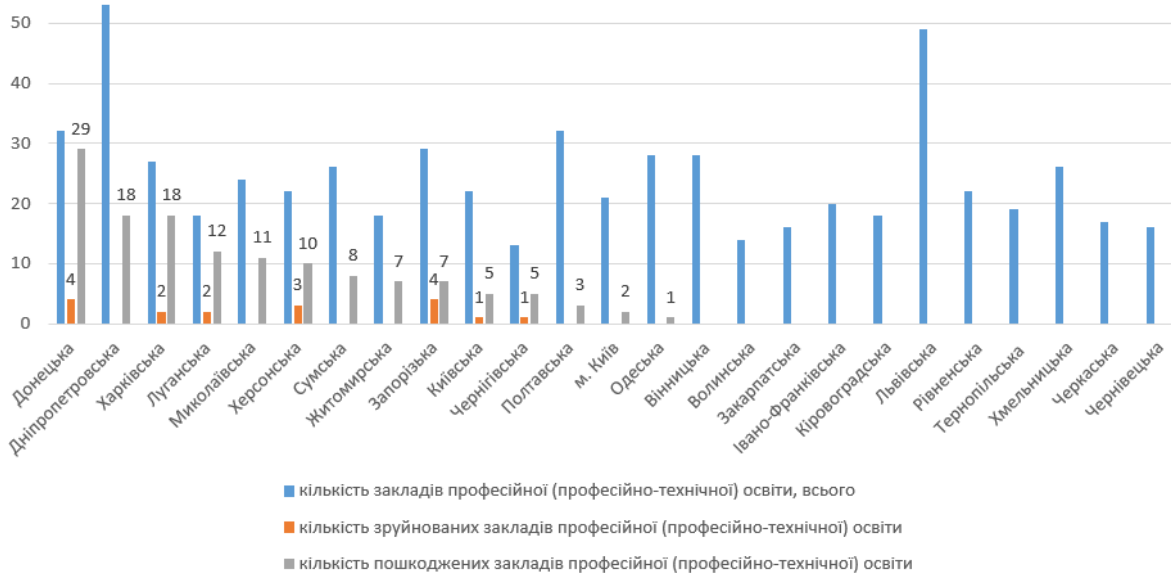
²⁸ Світовий банк в Україні. Україна. Огляд. Економіка. <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview#3>

²⁹ Світовий банк. (21 лютого 2023 р.) Безробіття, всього (% від загальної робочої сили) (змодельована оцінка МОП) – Україна. <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=UA>

³⁰ Міністерство освіти і науки України (2023). Перехідна книга Міністерства освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/03/21/Transition.book.2023.pdf>

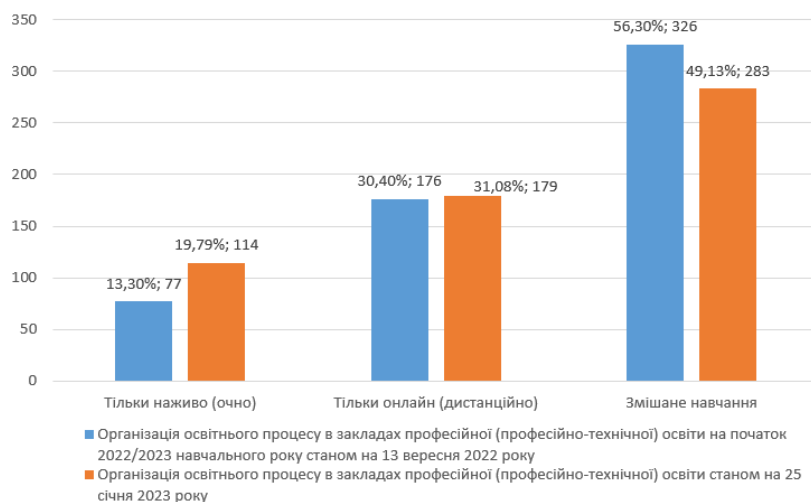
тимчасово окупованої території України та районів активних бойових дій залишаються невизначеними.

РИСУНОК 11. КІЛЬКІСТЬ ЗАКЛАДІВ П(ПТ)О В УКРАЇНІ СТАНОМ НА 30 БЕРЕЗНЯ 2023 РОКУ, ЗА РЕГІОНАМИ: ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ, КІЛЬКІСТЬ ПОШКОДЖЕНИХ ТА ЗРУЙНОВАНИХ ЗАКЛАДІВ

На початку 2022/2023 навчального року понад половина закладів П(ПТ)О (326 або 56 %) перейшли на змішаний формат викладання своїх освітніх програм, тоді як 176 (30 %) повністю перейшли в онлайн-режим, а 77 (13 %) проводили очне навчання (див. Рис. 2). Однак станом на 1 січня 2023 року ці пропорції змістилися. Кількість закладів, що пропонують освіту в змішаному форматі, скоротилася на 43 до 283 закладів (49 %), тоді як кількість закладів, що працюють виключно онлайн, трохи зросла на три до 179 закладів (31 %). Кількість закладів, що надають виключно очне навчання, збільшилася на 37 до загальної кількості 114 закладів (20 %).

РИСУНОК 12. НАДАННЯ ЗАКЛАДАМИ П(ПТ)О ОСВІТИ Й НАВЧАННЯ У ВЕРЕСНІ 2022 РОКУ ТА СІЧНІ 2023 РОКУ ЗА ФОРМОЮ НАВЧАННЯ (ОЧНА, ДИСТАНЦІЙНА, ГІБРИДНА)

Система П(ПТ)О стикається з безліччю проблем, у тому числі з нестачею людських ресурсів, регіональними дисбалансами в розподілі персоналу, відтоком конкурентоспроможних викладачів до закордонних країн, а також дефіцитом життєвих та професійних умінь для роботи з учнями, які переживають спричинену війною психологічну травму. Станом на 1 липня 2022 року в загальноосвітній сфері працювало 23 905 педагогічних працівників, що на 31,9 тисячі менше, ніж станом на 1 вересня 2020 року. З них 1258 — внутрішньо переміщені особи, 904 — проживають за межами України, 472 — перебувають у неоплачуваній відпустці, 654 — проходять службу в ЗСУ та Силах територіальної оборони. За період дії воєнного стану ще 372 вчителі звільнилися зі своїх посад.³¹

3.3 Відповіді сектору П(ПТ)О

3.3.1 Нові пріоритети, правила та норми

Попри війну, система освіти України продемонструвала дивовижну стійкість: після неминучої паузи на початку повномасштабної війни 24 лютого 2022 року більшість закладів освіти вже 14 березня 2022 року відновили навчання за допомогою технологій дистанційного навчання. Основні цілеспрямовані зусилля системи під час війни включають сприяння безпечним і гнучким умовам для сталого навчання та викладання; забезпечення доступу до освіти та безперервності незалежно від ситуації з безпекою; розробку та впровадження комплексної системи психологічної підтримки для тих учасників освітнього процесу, що зазнали впливу війни. Крім того, продовжується політика цифрової трансформації в освіті й науці з акцентом на покращення доступу до інтернету, покращення цифрового освітнього середовища, розвиток цифрових компетентностей, діджиталізацію управління освітою та надання цифрових пристроїв насамперед для найбільш вразливих груп учнів.³²

Вищезазначені зусилля можна розділити на наступні конкретні пріоритети, спрямовані на підтримку стійкості та інновацій у системі П(ПТ)О під час дії воєнного стану:

- **створення безпечного освітнього середовища:** сюди входить створення об'єктів цивільного захисту, імпровізованих укриттів та налаштування роботи закладів П(ПТ)О залежно від ситуації в регіоні. Основна увага приділяється обранню найбезпечнішої форми освітнього процесу, у тому числі дистанційного навчання;
- **гарантування доступу до П(ПТ)О для всіх вступників:** сюди відноситься сприяння поданню документів на вступ через електронний кабінет вступника, зарахування учнів без обов'язкової реєстрації за місцем проживання у відповідній територіальній громаді, а також нагляд за завершенням навчання (випуском із закладу освіти);
- **забезпечення участі в навчанні та закінчення закладів П(ПТ)О:** це включає своєчасну виплату стипендій та інших встановлених законом виплат, використання технологій дистанційного / онлайн-навчання для теоретичної частини навчання, перенесення практичної підготовки на періоди після воєнного стану, коли це необхідно, і запровадження програми внутрішньої академічної мобільності, що забезпечує продовження навчання за відповідними професіями в партнерських закладах П(ПТ)О. Додаткові заходи включають

³¹ Міністерство освіти і науки України, Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики». (2022). Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencija/2022/Mizhn_serpn_ped_nauk-prakt_konferentsiya/Inform-analityc_zbirn-Osvita_Ukrayiny_v_umovakh_voyennoho_stanu.22.08.2022.pdf

³² Міністерство освіти і науки України (2023). Перехідна книга Міністерства освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/03/21/Transition.book.2023.pdf>

розробку загальнонаціональної платформи дистанційного навчання «[Професійна освіта онлайн](https://profosvita.online/)»³³, положення про переривання навчання або надання академічної відпустки, а також видачу випускникам документів про професійну (професійно-технічну) освіту державного зразка в районах бойових дій, в умовах тимчасової окупації, блокади або за кордоном;

- **підвищення працевлаштовності безробітних:** запроваджено новий Порядок професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних. Він передбачає організацію професійної освіти й навчання для безробітних за принципом «гроші ходять за людиною», розширення права на отримання ваучера на навчання та підвищення кваліфікації, оновлення Порядку видачі ваучерів для підвищення конкурентоспроможності на ринку праці для окремих категорій громадян і затвердження оновленого переліку професій і спеціальностей, на які може бути виданий такий ваучер;
- **підвищення якості освіти та приведення навичок випускників закладів ПП(ПТ)О та НП(ПТ)О у відповідність до нових вимог ринку:** це передбачає зміну підходів до розроблення професійних стандартів (затверджено нову структуру професійних стандартів, у планах — затвердження проектів професійних стандартів представницькою всеукраїнською асоціацією профспілок на галузевому рівні), гармонізацію професійного (державного) класифікатора України з міжнародними стандартами (ISCO-08), створення кваліфікаційних центрів для оцінювання та визнання результатів навчання, у тому числі отриманих через неформальну або інформальну освіту. У 2022 році також відбулося розширення системи дуальної освіти, оскільки 210 закладів П(ПТ)О впровадили дуальну форму навчання за 316 професіями;
- **формування позитивного іміджу сучасної П(ПТ)О та популяризація робітничих професій:** запровадження Національної комунікаційної кампанії «Все працює завдяки нам» за підтримки Міністерства освіти і науки України та кампанії «Приклади руку до...», а також запровадження системи кар'єрного консультування;
- **європейська інтеграція:** синхронізація української НРК з ЄРК; розвиток мережі центрів професійної досконалості в рамках Фінансової угоди «Програма підтримки професійно-технічної освіти в Україні» для залучення 58 млн євро від Європейського інвестиційного банку; імплементація європейських гендерних орієнтирів у рамках Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року (2022) та Модельної дорожньої карти просування гендерної рівності в системі професійної (професійно-технічної) освіти на регіональному рівні (2022);
- **переорієнтація системи П(ПТ)О на ширшу перспективу розвитку людського капіталу:** це включає модернізацію змісту освіти для молоді та дорослих, його гармонізацію з найкращими практиками ЄС, зміцнення інституційної спроможності для впровадження системи управління П(ПТ)О, а також «розумну перебудову» — формування високотехнологічної, привабливої та інклюзивної мережі закладів освіти.

Від початку повномасштабної війни Україна створила інституційну та правову основу для забезпечення подальшого функціонування систем ПП(ПТ)О і НП(ПТ)О та досягнення нових пріоритетів, орієнтованих на стійкість та інновації:

- Закон України № 2220-IX від 21 квітня 2022 року «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану»;

³³ Всеукраїнська платформа дистанційного навчання «Професійна освіта онлайн» <https://profosvita.online/>

- Закон України № 2312-IX від 19 червня 2022 р. «Про внесення змін до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» щодо окремих аспектів підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки». Закон набрав чинності 1 липня 2022 року;
- Закон України № 2622-IX від 21 вересня 2022 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування служби зайнятості, соціального страхування на випадок безробіття, сприяння продуктивній зайнятості населення, у тому числі молоді, та впровадження нових активних програм на ринку праці»;
- Постанова Кабінету Міністрів України № 264 від 24 березня 2023 року «Про затвердження Порядку професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України № 329-р від 29 квітня 2022 року «Про внесення змін до методичних рекомендацій щодо формування та розміщення регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів»;
- Наказ Міністерства освіти і науки України № 273 від 26 березня 2022 року «Про затвердження Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України»;
- Наказ Міністерства освіти і науки України № 541 від 10 червня 2022 року «Про внесення змін до Типових правил прийому до закладів професійної (професійно-технічної) освіти України»;
- Наказ Міністерства освіти і науки України № 394 від 5 квітня 2023 року «Про затвердження Положення про переривання навчання здобувачами професійної (професійно-технічної) освіти та надання їм академічної відпустки в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливий період)» (поданий на реєстрацію до Міністерства юстиції України);
- лист Міністерства освіти і науки України № 1/3377-22 від 7 березня 2022 року «Про організацію освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти».

3.3.2 Конкретні заходи: доступ та участь

Підтримка доступу до П(ПТ)О

У прагненні забезпечити дотримання положення Конституції України, що гарантує доступність П(ПТ)О в державних та комунальних установах, Уряд упорядкував процедуру затвердження регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів і фахівців. Під час правового режиму воєнного стану пропонується, щоб регіональні замовлення формувалися управліннями (підрозділами) освіти та науки обласних державних адміністрацій та Київської міської державної адміністрації без необхідності їх затвердження регіональними радами П(ПТ)О. У 2022 році регіональні замовлення було виконано на 91 %.

Щоб гарантувати доступ до П(ПТ)О для всіх громадян, національні органи влади запровадили систему, що дозволяє особам отримувати повну або часткову професійну кваліфікацію без необхідності одночасного завершення повної загальної середньої освіти. Цю освіту можна отримати безплатно в будь-який інший момент їхнього життя через будь-яку форму освіти.

Крім того, уряд забезпечив право фізичних осіб на здобуття безкоштовної П(ПТ)О за іншою професією (або професіями) протягом усього життя, за умови це відбувається не раніше, ніж через три роки після завершення безкоштовної П(ПТ)О за раніше здобутою професією (або

професіями). До того ж фізичним особам гарантується можливість подання документів та зарахування до закладів П(ПТ)О на умовах державного чи регіонального замовлення навіть за відсутності реєстрації місця проживання особи на території відповідної територіальної громади.³⁴

Початок війни прискорив цифрову трансформацію системи професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О), особливо у сфері дистанційного навчання, для забезпечення постійного доступу до освіти. У 2022 році для полегшення онлайн-навчання було втілено всеукраїнську платформу дистанційного навчання «[Професійна освіта онлайн](https://profosvita.online/)»³⁵. Платформа, розроблена на замовлення Міністерства освіти і науки України та за підтримки Міжнародної організації праці, створена для здобувачів П(ПТ)О, викладачів та незалежних заявників, які прагнуть здобути професійну кваліфікацію. На ній розміщено 24 навчальні курси. Крім того, електронна бібліотека державної установи «Інститут модернізації змісту освіти» надає вільний доступ до електронних версій підручників для здобувачів П(ПТ)О.³⁶

Для спрощення процесу прийняття до закладів П(ПТ)О вступники можуть подавати заявки та документи напряму в заклади або через електронний кабінет. Таке подання потім реєструється в реєстрі документів про прийом. Вступники також можуть подати витяг з Реєстру документів про освіту Єдиної державної електронної бази з питань освіти замість певних документів про освіту, які недоступні через виняткові обставини, такі як воєнний стан, надзвичайні ситуації або надзвичайний стан.³⁷

Крім того, розширено категорії осіб, які мають право на отримання пільг в системі П(ПТ)О. Тепер дітям загиблих, зниклих безвісти або померлих захисників України гарантуються пільгові довгострокові кредити на професійно-технічну освіту.³⁸

Для підтримки освіти дорослих та конкурентоспроможності стратегічно важливих груп **дорослих**, як-от безробітні, Україна запровадила наступні заходи:

- затверджено новий Порядок професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних. Ця політика реалізує принцип «гроші ходять за людиною», що дозволяє безробітним вибрати навчальний заклад для професійної підготовки та, за необхідності, отримати місце для проживання на час навчання. Зарахування до закладу П(ПТ)О та надання місця проживання здійснюватимуться на підставі сертифікатів на навчання та проживання відповідно. Безробітні мають можливість обрати місце навчання безпосередньо в роботодавця на робочому місці за індивідуальною формою навчання або шляхом стажування;³⁹

³⁴ Верховна Рада України (2022). Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» щодо окремих аспектів підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2312-20#Text>

³⁵ Професійна освіта онлайн. <https://profosvita.online/>

³⁶ Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти». Каталог літератури. Підручники та посібники для здобувачів П(ПТ)О. <https://lib.imzo.gov.ua/pdruchniki-ta-navchaln-posbniki-dlya-zdobuvachv-profesyno-profesyno-tekhchno-osvti/>

³⁷ Міністерство освіти і науки України (2022). Наказ «Про внесення змін до Типових правил прийому до закладів професійної (професійно-технічної) освіти України». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1021-22#Text>

³⁸ Кабінет Міністрів України (2022). Постанова «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України № 673 від 29 серпня 2018 року». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-2023-%D0%BF#Text>

³⁹ Кабінет Міністрів України (2022). Постанова «Про затвердження Порядку професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264-2023-%D0%BF#Text>

- було розширено категорію осіб, які мають право на отримання ваучерів на навчання та підвищення кваліфікації, розширився. До цієї групи тепер входять внутрішньо переміщені особи працездатного віку без відповідної роботи; особи, які були позбавлені особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України; особи, які були поранені, контужені, травмовані або захворіли внаслідок військової агресії, перебуваючи безпосередньо в районах проведення воєнних (бойових) дій або в регіонах, що зазнали бомбардувань, авіаударів та інших збройних нападів. Ці особи відповідають вказаним критеріям незалежно від діагностованого обмеження дієздатності, за умови наявності відповідних рекомендацій у їх індивідуальному плані реабілітації^{40,41}. Вартість навчання покривається Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття;
- зміни до «Порядку видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності деяких категорій громадян на ринку праці» розширили категорії осіб, які мають право на отримання ваучера, визначили документи, необхідні для підтвердження права на отримання ваучера, затвердили форму заявки на ваучер, дозволили подавати заяви на ваучери як в паперовому, так і в електронному форматах за допомогою технічних засобів електронного зв'язку і затвердили нову форму ваучера;⁴²
- Міністерство економіки України видало наказ № 2040 від 11 квітня 2023 року, яким затверджено оновлений перелік професій та спеціальностей, на які може бути виданий ваучер.

Підтримка участі в навчанні та закінчення закладів П(ПТ)О

Запроваджена у 2022 році **програма внутрішньої академічної мобільності** стала вирішальним засобом для підтримання кількості здобувачів П(ПТ)О. Ця програма сприяє продовженню навчання за відповідними професіями в партнерських закладах П(ПТ)О, у тому числі практичної підготовки, як-от стажування та виробничої практики. Програма також забезпечує безпечне навчальне середовище, використання освітніх, виробничих та спортивних об'єктів партнерського закладу П(ПТ)О, збереження місця навчання, отримання стипендій та всіх інших соціальних виплат відповідно до законодавства, а також одержання документа встановленої форми на основі освітньо-кваліфікаційного рівня, досягнутого в результаті навчання.⁴³ У 2022 році програмою внутрішньої академічної мобільності скористалися більш як 300 осіб.

З огляду на масштабне переміщення здобувачів П(ПТ)О в інші регіони та/або за межі України внаслідок загроз життю і здоров'ю, проживання в районах проведення воєнних (бойових) дій або тимчасової окупації, оточення (блокади) здобувачам надається можливість **перервати** навчання та взяти **академічну відпустку** під час дії воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду). Академічна відпустка тривалістю до двох років може

⁴⁰ Верховна Рада України (2022). Закон України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2010-20#Text>

⁴¹ Верховна Рада України (2022). Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування служби зайнятості, соціального страхування на випадок безробіття, сприяння продуктивній зайнятості населення, у тому числі молоді, та впровадження нових активних програм на ринку праці». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2622-20#Text>

⁴² Кабінет Міністрів України (2022). Постанова «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України № 207 від 20 березня 2013 року». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249-2023-%D0%BF#Text>

⁴³ Міністерство освіти і науки України (2022). Наказ «Про затвердження Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0437-22#Text>

бути надана за сімейними або іншими обставинами за особистою заявою. Здобувачі П(ПТ)О, яким надано академічну відпустку, не відраховуються із закладу П(ПТ)О.

Для сприяння здобувачам П(ПТ)О в успішному завершенні навчання встановлено правила видачі документів державного зразка про професійну (професійно-технічну) освіту випускникам закладів П(ПТ)О, що розташовані в районах ведення воєнних (бойових) дій, в умовах тимчасової окупації або оточення (блокади). Зокрема:

- у разі неможливості отримання підпису керівника закладу П(ПТ)О, керівники органів управління освіти обласних та Київської міської військових адміністрацій уповноважені підписувати документи про професійну (професійно-технічну) освіту державного зразка;
- документи та додатки про професійну (професійно-технічну) освіту державного зразка можуть видаватися випускникам закладів П(ПТ)О, що розташовані в районах ведення воєнних (бойових) дій, в умовах тимчасової окупації або оточення (блокади), які тимчасово проживають в інших регіонах України. Вони можуть бути видані одному з батьків або іншим законним представникам та іншим особам за посвідченою нотаріально довіреністю.⁴⁴

Крім того, здобувачам П(ПТ)О, які були змушені шукати притулку за кордоном, була надана можливість отримати документи про професійну (професійно-технічну) освіту, видані в умовах воєнного стану в Україні.⁴⁵

3.3.3 Конкретні заходи: якість, актуальність, працевлаштовність

Підтримка якості та актуальності

У 2022 році продовжувалися зусилля щодо підвищення **якості П(ПТ)О** та її узгодження з потребами ринку праці. Система дуальної освіти слугує визначальним інструментом для узгодження компетентностей випускників закладів П(ПТ)О з вимогами роботодавців. Протягом 2021-2022 навчального року було впроваджено дуальну форму навчання за 316 професіями у 210 закладах П(ПТ)О за участі 1371 підприємства, установи та організації. У тому ж навчальному році 12 030 осіб брали участь у дуальній формі навчання, з яких завершили навчання 5930 осіб; а рівень працевлаштування таких випускників склав 70 %.

У 2022 році 47 000 **безробітних** осіб також здобули професійну (професійно-технічну) освіту за сприяння Служби зайнятості. З них 29 000 пройшли навчання в центрах професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості. Під час дії правового режиму воєнного стану було впроваджено 17 нових освітніх у сфері ІТ, у тому числі курси з основ розробки вебсайтів, створення об'єктів та сцен 3D-графіки у 3DSMAX, тестування програмного забезпечення та створення додатків у середовищі Unity 3D C. Великий попит мали також короткострокові, цільові курси. Наприклад, короткостроковий курс «Оператор безпілотного літального апарату (БПЛА)» був розроблений у відповідь на потреби роботодавців під час війни.

⁴⁴ Міністерство освіти і науки України (2022). Наказ «Про деякі питання видачі документів про професійну (професійно-технічну) освіту в умовах воєнного стану в Україні». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1103-22#Text>

⁴⁵ У результаті внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України та Міністерства закордонних справ України від 09.06.2022 № 538/192 «Про затвердження Порядку міжвідомчої взаємодії з питань вручення здобувачам освіти, які перебувають за межами України, документів про базову середню освіту та повну загальну середню освіту, виданих в умовах воєнного стану в Україні», випускники закладів П(ПТ)О зможуть отримувати документи.

Система **навчання на робочому місці** також зазнала трансформацій. Враховуючи значну кількість внутрішньо переміщених осіб у західних регіонах України, роботодавці співпрацювали з центрами зайнятості, щоб забезпечити можливості для їх працевлаштування або стажування. Станом на 2022 рік майже половина зареєстрованих безробітних у західних регіонах брали участь у стажуваннях на базі роботодавців. В Івано-Франківській області цей показник становив 47,8 % від загальної кількості зареєстрованих безробітних, які проходили навчання. Попри ці тенденції, чимало роботодавців призупинили навчання працівників у 2022 році — 42 % компаній скоротили витрати на навчання працівників у будь-якій формі.⁴⁶

Підтримка працевлаштовності

У намаганні більш тісно узгодити **національну систему кваліфікацій** з європейськими стандартами, постійна увага приділялася покращенню освітніх стандартів та узгодженню змісту навчання з потребами роботодавців. Це призвело до оновлення підходів щодо розроблення професійних стандартів. Зокрема було впроваджено нову структуру для цих стандартів, розробників професійних стандартів було уповноважено їх затверджувати, передбачено схвалення проєктів професійних стандартів представницькою всеукраїнською асоціацією профспілок на галузевому рівні та встановлено процедури розроблення проєктів професійних стандартів, що містять інформацію з обмеженим доступом.⁴⁷

Оновлення національної системи кваліфікацій покликане допомогти задовольнити потреби роботодавців стосовно переліку професійних умінь і кваліфікацій в умовах війни. У 2022 році найпопулярнішими м'якими навичками роботодавці назвали відповідальність (92,3 %); стресостійкість (77,6 %); здатність працювати в команді (72,4 %); уважність (56,5 %); навички роботи з комп'ютером (49,8 %); іноземні мови (48,5 %); навички роботи з обладнанням (42,6 %); здатність до навчання (40,7 %); креативність (35,1 %). У контексті європейської інтеграції України було відзначено важливість знань європейських стандартів та норм.⁴⁸

Розпочато роботу з реформування Національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» з метою його гармонізації з міжнародними стандартами класифікації занять, професій, професійних кваліфікацій і освіти, відповідно до Міжнародної стандартної класифікації занять ISCO-08.⁴⁹

У 2022 році розпочали роботу **кваліфікаційні центри**, уповноважені Національним агентством кваліфікацій, які пропонують оцінку та визнання результатів навчання, навіть тих, що

⁴⁶ Конфедерація роботодавців України, Міністерство освіти і науки України, Європейський банк реконструкції та розвитку, Фонд солідарності PL, EU4Skills: Кращі навички для сучасної України. (2022). Ринок праці в Україні: 2022 – 2023: стан, тенденції та перспективи. Вивчення потреб у навичках в Україні під час війни. https://www.dcz.gov.ua/sites/default/files/ebrd_survey_20_04_23_0.pdf

⁴⁷ Кабінет Міністрів України (2023). Постанова «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України № 373 від 31 травня 2017 року». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1453-2022-%D0%BF#Text>

⁴⁸ Конфедерація роботодавців України, Міністерство освіти і науки України, Європейський банк реконструкції та розвитку, Фонд солідарності PL, EU4Skills: Кращі навички для сучасної України. (2022). Ринок праці в Україні: 2022 – 2023: стан, тенденції та перспективи. Вивчення потреб у навичках в Україні під час війни. https://www.dcz.gov.ua/sites/default/files/ebrd_survey_20_04_23_0.pdf

⁴⁹ Кабінет Міністрів України (2022). Постанова «Про утворення Міжвідомчої робочої групи з питань реформування національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій»» <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennia-mizhvidomchoi-robochoi-grupi-z-pytan-reformuvannia-s781-120722>

були отримані шляхом неформальної або інформальної освіти. Вони також надають або підтверджують професійні кваліфікації та визнають кваліфікації, отримані за кордоном.⁵⁰

Перші чотири кваліфікаційні центри заснували роботодавці на металургійних підприємствах Кривого Рогу, Запоріжжя та Кам'янського Дніпропетровської області. Ці центри дозволили фахівцям, таким як слюсарі, спекальники, кранівники на металургійному виробництві, електрики з ремонту та технічного обслуговування електрообладнання, токарі, електро- та газозварювальники та інші, отримати професійну кваліфікацію без відвідування навчальних закладів.⁵¹

Станом на березень 2023 року Національне агентство кваліфікацій акредитувало 14 кваліфікаційних центрів, ще 9 функціонують відповідно до постанови КМУ № 314 від 18.03.2022 р.. При здійсненні акредитації кваліфікаційних центрів пріоритет віддається суб'єктам, уповноваженим оцінювати та визнавати результати навчання за професіями, які підвищують стійкість України у війні проти Росії. До січня 2023 року 517 осіб підтвердили свою професійну кваліфікацію у кваліфікаційних центрах та отримали сертифікати, які визнаються державою і є підставою для працевлаштування.⁵²

Згідно з дослідженням, ініційованим спільно Державною службою зайнятості України, Федерацією роботодавців України, Міністерством освіти і науки України, Фондом солідарності PL, Європейським банком реконструкції та розвитку та Програмою EU4Skills «Кращі навички для сучасної України», підтвердження повних або часткових професійних кваліфікацій у кваліфікаційних центрах стало найпоширенішою формою навчання працівників у 2022 році.

Запровадження кваліфікаційних центрів виявилось важливим у вирішенні кадрових потреб у секторах, де відчувається значна нестача кадрів, таких як гірничодобувна промисловість, комунальні підприємства та державні підприємства житлово-комунального господарства.⁵³

Удосконалення профорієнтації

Для сприяння працевлаштуванню випускників закладів П(ПТ)О під час війни у закладах П(ПТ)О з 2021 року створюються центри кар'єри. На сьогодні введено в дію 260 таких центрів, зокрема 38 лише у 2022 році. Насамперед на ці центри покладається завдання організації та проведення кар'єрних консультацій для учнів і випускників П(ПТ)О, сприяння підприємницьким ініціативам та інформування молоді про основні тенденції на ринку праці та вимоги роботодавців.

З метою підвищення привабливості робітничих професій Міністерство освіти і науки України ініціювало та здійснило у 2022 році національну комунікаційну кампанію «Все працює завдяки нам» і кампанію «Приклади руку до...».⁵⁴ Ці зусилля спрямовані на зміну ставлення громадськості до П(ПТ)О та створення свіжої візуальної ідентичності для вступних кампаній до закладів П(ПТ)О.

⁵⁰ Міністерство освіти і науки України (2022). Наказ «Про затвердження Типового положення про кваліфікаційний центр». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0804-21#Text>

⁵¹ Урядовий портал. Єдиний вебпортал органів виконавчої влади України. (24 червня 2022 р.) В Україні запрацювали перші кваліфікаційні центри. <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukrayini-zapracuyuvai-pershikvalifikacijni-centri>

⁵² <https://blog.liga.net/user/yubalaniuk/article/48940>

⁵³ Конфедерація роботодавців України, Міністерство освіти і науки України, Європейський банк реконструкції та розвитку, Фонд солідарності PL, EU4Skills: Кращі навички для сучасної України. (2022). Ринок праці в Україні: 2022 – 2023: стан, тенденції та перспективи. Вивчення потреб у навичках в Україні під час війни. https://www.dcz.gov.ua/sites/default/files/ebrd_survey_20_04_23_0.pdf

⁵⁴ Міністерство освіти і науки України (5 липня 2022 р.) «Міністерство освіти і науки України та PROJECTOR створили новий стиль вступної кампанії до закладів П(ПТ)О». <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-i-projector-stvorili-novij-vizualnij-stil-dlya-vstupnoi-kampaniyi-zakladiv-profosviti>

У кампаніях представлено вісім розповідей молодих випускників закладів П(ПТ)О, які розповідають про свій шлях до обраної професії, обговорюючи цінність і важливість своєї роботи. Матеріали кампаній включають основне відео для показу на телебаченні та вісім детальних відео з історіями окремих осіб. Інтернет-рекламу, яка є невіддільною частиною кампанії «Все працює завдяки нам», було розгорнуто на платформах YouTube, Instagram та Facebook.

Маркетинг впливу є окремим компонентом проекту, який охоплює рекламні заходи в соціальних мережах через блогерів та інфлюенсерів. Створено нову візуальну ідентичність для вступної кампанії до закладів П(ПТ)О «Приклади руку до...». Після п'яти місяців просування робітничих професій станом на січень 2023 року основне відео на YouTube набрало мільйон переглядів, а дописи в Instagram та Facebook набрали близько 50 000 переглядів.

Крім того, в рамках загальнонаціонального проекту «[Обери професію своєї мрії](#)» був розроблений портал, який фокусується на профорієнтації та побудові кар'єри.⁵⁵ Ця платформа має на меті допомогти старшокласникам визначити професію своєї мрії, досягти успіху та самореалізації в Україні.

3.3.4 Конкретні заходи: управління та організація системи

Дані та управління

Запуск електронної системи управління П(ПТ)О — ІСУО знаменує собою значний крок на шляху до автоматизації процесу управління даними. Її призначено для автоматизації збору, перевірки, аналізу, зберігання, розповсюдження та використання деталізованих даних як щодо якісних, так і щодо кількісних показників системи П(ПТ)О України. Завдяки цьому очікується покращити аналіз ефективності системи та прийняття управлінських рішень. ІСУО впроваджується в рамках програми співпраці з ЄС та його державами-членами — Німеччиною, Фінляндією, Польщею та Естонією, щоб допомогти реформуванню професійної та професійно-технічної освіти в Україні.

Освітній процес: безпека та гнучка організація

У світлі останніх подій безпека всіх учасників **освітнього процесу** є першочерговим завданням. Учням, які через воєнний стан в Україні або конкретну місцевість змушені змінити своє місце проживання чи місце навчання, надається місце для проживання. Для цих учнів передбачене дистанційне або онлайн-навчання в максимально безпечній формі, а також їм гарантовано стипендії та інші права.⁵⁶

Враховуючи поточну ситуацію в окремих регіонах України, рекомендовано структурувати освітній процес відповідно до конкретної ситуації. Видано такі рекомендації **щодо організації освітнього процесу**:

- теоретичні аспекти освітньої програми потрібно в ідеалі викладати за допомогою технологій дистанційного навчання, зменшуючи практично до нуля необхідність фізичного відвідування;
- навчання за практичними складовими програми (виробниче навчання і стажування) має відбуватись у навчально-виробничих майстернях, лабораторіях, навчальних майданчиках і в місцях проходження стажування. Якщо це неможливо, ці елементи також можна проводити

⁵⁵ Обери професію своєї мрії. Всеукраїнський проєкт з діджиталізації та побудови кар'єри. <https://hryoutest.in.ua/#item-11>

⁵⁶ Верховна Рада України (2017). Закон України «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

з використанням технологій дистанційного навчання. Будь-які незавершені практичні заняття слід відкласти до закінчення воєнного стану.⁵⁷

Впроваджуються заходи із забезпечення **безпечного освітнього середовища** в закладах П(ПТ)О, зокрема реалізуються ініціативи щодо оснащення об'єктів цивільного захисту. За даними Міністерства освіти і науки України, у 31 закладі П(ПТ)О розміщено 38 споруд цивільного захисту (4,53 % від загальної кількості закладів П(ПТ)О). Такі об'єкти як підвали, тири та заглиблені приміщення обладнуються для використання в якості простих укриттів, на шляхах до укриттів встановлюються вказівники, а на вході до захисних та інших споруд — таблички; наявні системи попередження, у тому числі гучномовці, а також запаси необхідних матеріалів та обладнання.

Зокрема, для оснащення об'єктів цивільного захисту були закуплені основні матеріали, такі як інструменти, вода та медичні засоби. Крім того, було придбано широкий асортимент обладнання, в тому числі бойлери, раковини, пральні машини, ліжка, матраци, ковдри, подушки та кухонне приладдя. Це обладнання було розподілено між більш ніж 200 закладами П(ПТ)О, що підвищило їхню місткість та покращило умови. Крім того, цим установам було надано 18 автобусів та 20 повністю обладнаних ІТ-лабораторій, що включають комп'ютерні класи з необхідними меблями. Одночасно в цих закладах П(ПТ)О було створено 43 пункти реагування на надзвичайні ситуації, які називаються «пункти незламності».

Інтернаціоналізація П(ПТ)О

Статус кандидата в ЄС України прискорив **європейську інтеграцію її системи П(ПТ)О**. Відповідно до Рекомендації Ради щодо порівняння національних та регіональних рамок кваліфікацій третіх країн з ЄРК (2017)⁵⁸ за підтримки Європейської комісії та ЄФО було проведено порівняння української НРК з ЄРК.

Звіт про порівняння⁵⁹ вказує на те, що цілі української НРК та ЄРК досить узгоджені. Обидві сприяють працевлаштованості, реформі освіти, результатам навчання, прозорості, мобільності та порівнянності кваліфікацій, а також їх визнанню. З часом дескриптори рівнів української НРК були змінені, щоб більше відповідати дескрипторам ЄРК і водночас сприяти підтвердженню результатів навчання, здобутих у різних умовах.

Ця гармонізація української НРК з ЄРК має вирішальне значення для понад 7 мільйонів українців, переміщених внаслідок війни, які тепер мають право жити й працювати в країнах, що приймають українців. Вона дає змогу визнавати їхні кваліфікації як для працевлаштування, так і для здобуття освіти в Європі.⁶⁰

⁵⁷ Міністерство освіти і науки України (2022). Лист «Про організацію освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти». https://nmcpto.sumy.ua/wp-content/uploads/2022/04/%D0%9B%D0%B8%D1%81%D1%82_%D0%9C%D0%9E%D0%9D_1_3377_22_%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86_%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D1%83.pdf

⁵⁸ Рада Європейського Союзу. (2017). Рекомендація Ради від 22 травня 2017 року щодо Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя та скасування рекомендації Європейського парламенту та Ради від 23 квітня 2008 року щодо створення Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ОJ C, C/189, 15.06.2017, р. 15, CELEX. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cee4d970-518f-11e7-a5ca-01aa75ed71a1/language-en>

⁵⁹ Європейська комісія. (2023). Звіт про порівняння Європейської рамки кваліфікацій та української національної рамки кваліфікацій. <https://europa.eu/europass/en/node/2036>

⁶⁰ Європейська комісія. (2022). Пропозиція щодо Виконавчого рішення Ради, яке встановлює існування масового припливу переміщених осіб з України у значенні статті 5 Директиви Ради ЄС 2001/55/ЄС від 20 липня 2001 р. та має наслідком запровадження тимчасового захисту. COM/2022/91 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0091&qid=1646384923837>

У 2022 році було ратифіковано Фінансову угоду «Програма підтримки професійно-технічної освіти (ПТО) в Україні», якою передбачені перспективні інвестиції у розмірі 58 млн євро від Європейського інвестиційного банку. Це фінансування призначене для створення мережі центрів професійної досконалості, а Інвестиційна платформа сусідства ЄС додатково виділила 8,5 млн євро на ширший розвиток ПТО.

Передбачається, що такі центри професійної досконалості слугуватимуть яскравими прикладами висококласних закладів П(ПТ)О. Вони покликані полегшити взаємодію між різними зацікавленими сторонами, у тому числі іншими закладами освіти, підприємствами, державними органами та громадянами. Крім того, вони мають стати піонерами у впровадженні нових професій та розширенні спектра пропонованих освітніх послуг, долучаючи до своїх програм також і доросле населення.

Ініціатива спрямована на створення дев'яти таких центрів по всій Україні, зокрема в Чернігівській, Донецькій, Дніпропетровській, Івано-Франківській, Одеській, Тернопільській, Волинській, Закарпатській областях та місті Києві. Очікується, що ці трансформаційні зусилля значно покращать освітнє середовище, з потенційною користю для понад 10 000 учнів та викладачів по всій країні.⁶¹

Підписано додаткову угоду про продовження ініціативи «EU4Skills: кращі навички для сучасної України». Ця програма, яка є сегментом більшого проекту «EU4Skills: модернізація інфраструктури системи професійно-технічної освіти в Україні», тимчасово відкладається через поточний військовий конфлікт.⁶²

Паралельно з цим програма «EU4Skills: кращі навички для сучасної України» досягла успіхів у просуванні гендерної рівності в освіті. Відповідно до Стратегії гендерної рівності в освіті до 2030 року, започаткованої у 2022 році та посиленої підтримкою Європейського Союзу і його країн-членів — Німеччини, Фінляндії, Польщі та Естонії — ця ініціатива успішно розробила модельну дорожню карту просування гендерної рівності в системі професійної освіти на регіональному рівні протягом 2022 року. Цей план спрямований на системне просування гендерної рівності у сфері регіональної професійно-технічної освіти.⁶³

3.4 Перспективи відновлення П(ПТ)О в Україні

Необхідність відбудови країни виводить на перший план переорієнтування П(ПТ)О на більш всеосяжний погляд на розвиток людського капіталу. Реформування П(ПТ)О в Україні передбачає широкомасштабне «перезавантаження» системи, орієнтоване на нагальні потреби країни та її майбутню відбудову. Реформа ґрунтується на Концептуальних засадах розвитку людського капіталу у сфері професійної освіти і навчання, які були затверджені Колегією Міністерства освіти і науки 19 грудня 2022 року. Цей документ покликаний ввести в дію План відновлення України, сформульований Урядом України та представлений на Міжнародній конференції з відновлення України в Лугано, Швейцарія, 4–5 липня 2022 року. Крім того, документ передбачає продовження

⁶¹ Міністерство освіти і науки України (3 січня 2023 р.). Головні досягнення Міністерства освіти і науки у сфері європейської інтеграції у 2022 році. <https://mon.gov.ua/ua/news/golovni-dosyagnennya-mon-u-sferi-yevropejskoyi-integraciyi-u-2022-roci>

⁶² Міністерство освіти і науки України (3 січня 2023 р.). Основні досягнення Міністерства освіти і науки у сфері європейської інтеграції у 2022 році. <https://mon.gov.ua/ua/news/golovni-dosyagnennya-mon-u-sferi-yevropejskoyi-integraciyi-u-2022-roci>

⁶³ EU4Skills: Кращі навички для сучасної України. (2022). Модельна дорожня карта «Просування гендерної рівності в системі професійної освіти на регіональному рівні». https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/12/22/Modelna_dorozhnya_karta22.12.2022.pdf

до 2027 року Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта».⁶⁴

Концептуальні засади передбачають еволюцію стійкої, міцної, інклюзивної та гнучкої системи П(ПТ)О, що робитиме істотний внесок у відновлення, сталий економічний розвиток і європейську інтеграцію України.

Основними цілями реформи П(ПТ)О до 2027 року є:

- модернізація змісту П(ПТ)О для молодих і дорослих здобувачів освіти, а також гармонізація з найкращими практиками ЄС для підвищення якості освіти;
- зміцнення інституційної спроможності для ефективного впровадження системи управління П(ПТ)О;
- «Розумна перебудова»: формування якісно нової мережі закладів П(ПТ)О, які є високотехнологічними, привабливими та інклюзивними.

На період 2023–2024 років визначено такі цілі та завдання реформи П(ПТ)О:

- **Відновлення та розвиток** мережі / інфраструктури закладів П(ПТ)О, зокрема:
 - реконструкція закладів П(ПТ)О, що постраждали внаслідок бойових дій;
 - організація споруд цивільного захисту в закладах П(ПТ)О за встановленими нормами;
 - створення навчально-практичних центрів у закладах П(ПТ)О (модернізація майстерень і лабораторій);
 - ремонт і облаштування соціальної інфраструктури (гуртожитки, їдальні, простори для розвитку молоді);
 - створення архітектурної доступності закладів П(ПТ)О для осіб з обмеженнями життєдіяльності;
 - передача майна закладів П(ПТ)О з державної в комунальну власність.
- **Забезпечення відповідності змісту та якості освіти** потребам регіональних ринків праці, зокрема:
 - надання можливості набуття професійних умінь (проходження перепідготовки) дорослим населенням за державним / регіональним замовленням на підготовку робітників;
 - розробка сучасних державних освітніх стандартів для робітничих професій та освітніх програм / курсів для дорослих і осіб з обмеженнями життєдіяльності;
 - залучення бізнесу до процесу підготовки фахівців в закладах П(ПТ)О через дуальну освіту.
- **Діджиталізація П(ПТ)О**, що включає організацію дистанційного навчання через платформу «Професійна освіта онлайн»:
 - розроблення / адаптація онлайн-курсів / симуляцій для дистанційного навчання та їх подальша інтеграція в платформу «Професійна освіта онлайн»;
 - підвищення функціональності електронного кабінету для здобувачів П(ПТ)О;
 - розроблення інформаційної системи управління освітою (ІСУО).
- **Популяризація П(ПТ)О** та робітничих професій через комунікаційну кампанію щодо вступу до закладів П(ПТ)О:
 - запровадження ефективної системи з кар'єрного консультування;

⁶⁴ Кабінет Міністрів України (2019). Наказ «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text>

- організація «Тижня професійної освіти» в Україні та комунікаційна кампанія «Все працює завдяки нам»;
- навчання представників закладів П(ПТ)О управлінню соціальними мережами, створенню контенту, кар'єрному консультуванню тощо.

Підсумовуючи, система П(ПТ)О в Україні, попри війну, продовжує реформуватися відповідно до своєї нової місії — розвитку людського капіталу з метою відбудови України та її інтеграції до ЄС.

4. ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА ТА ІНФОРМАЦІЯ

4.1 Посилання на довідкову інформацію та дані

Індекси ефективності системи, представлені в цьому звіті, були розраховані на основі низки міжнародних кількісних показників для України та якісних відповідей зацікавлених сторін, де такі показники відсутні.

Повний набір кількісних показників, зібраних для України для цього раунду моніторингу 2023 року, можна знайти [за посиланням](#). З повним набором якісних відповідей на опитувальник для України можна ознайомитись [за посиланням](#). З повним технічним звітом про структуру та процес моніторингу у 2023 році можна ознайомитись [за посиланням](#).⁶⁵

Загальну інформацію про Туринський процес, а також звіти та дані інших країн-учасниць можна знайти за посиланням: <https://www.etf.europa.eu/en/what-we-do/torino-process-policy-analysis-and-progress-monitoring>.⁶⁶

4.2 Визначення, термінологічні роз'яснення, методологічні обмеження

4.2.1 Визначення та термінологічні роз'яснення

У цьому розділі наведено огляд і визначення ключових термінів моніторингу в рамках Туринського процесу.

- **Молодь:** населення в офіційному віці вступу та участі в програмах первинної П(ПТ)О.
- **Дорослі:** населення працездатного віку (від 15 років), не зараховане до програм первинної П(ПТ)О.
- **Молодь, яка перебуває в несприятливому становищі:** цей термін стосується несприятливих соціально-економічних умов та описує молодь із доступом до фінансових, соціальних, культурних і людських ресурсів нижче середнього рівня.
- **Довгострокові безробітні:** довгострокове безробіття стосується людей, які не працюють і активно шукають роботу щонайменше один рік.

⁶⁵ Дата випуску звіту – 1 липня 2023 року після завершення моніторингу для всіх країн-учасниць.

⁶⁶ Звіти та дані моніторингу в рамках Туринського процесу будуть публікуватися поступово в період березень–травень 2023 року в порядку, в якому країни подають свої доказові дані, з якими доопрацьовуються звіти.

- **Неактивні групи населення:** дорослі працездатного віку, які не входять до складу робочої сили, тобто вони не працевлаштовані та не зареєстровані як безробітні (тобто не шукають роботу).
- **Навчання впродовж життя:** будь-яка навчальна діяльність, що здійснюється протягом усього життя з метою вдосконалення знань, умінь / компетентностей і/або кваліфікацій з особистих, соціальних та/або професійних причин.
- **Ефективність системи:** описує ступінь, у якому система П(ПТ)О забезпечує виконання цільового набору національних та міжнародних зобов'язань перед здобувачами та іншими зацікавленими сторонами на підтримку принципу навчання впродовж життя (НВЖ).
- **Первинна П(ПТ)О:** професійна (професійно-технічна) освіта і навчання, що здійснюється у формальній системі первинної освіти (як правило, старшої або післясередньої) до вступу в трудове життя.
- **Неперервна П(ПТ)О:** формальна або неформальна професійна (професійно-технічна) освіта і навчання, що здійснюються після первинної П(ПТ)О і, як правило, після початку трудової діяльності.
- **Освіта дорослих:** освіта або навчання дорослих може стосуватися будь-якої формальної, неформальної або інформальної навчальної діяльності, як загальної, так і професійної, яку здійснюють дорослі після закінчення первинної освіти та навчання.

4.2.2 Методологічні обмеження

Індекси ефективності системи, розроблені в рамках Туринського процесу, базуються на багатій методологічній базі. Ця база спирається на різні принципи й теоретичні засади, що дають змогу забезпечити надійність розробки, впровадження та оцінки індексів з точки зору теоретичних засад, технічної відтворюваності та статистичної придатності. Основна мета цих індексів полягає не в укладанні рейтингу для порівняння країн, в тому, щоб запропонувати ідеї, які можуть скеровувати моніторинг країн та наповнювати їх планування політик, а не сприяти формуванню їх порівняльного рейтингу.

Хоча на різних етапах формування індексів були доступні різні варіанти, остаточний вибір являє собою серію рішень, які були визнані належними та доцільними для сприяння надійності та уникнення упередженості, з повним усвідомленням того, що за своєю природою такі індекси потребують постійного вдосконалення. Таким чином, формування та розрахунок індексів ефективності залишатиметься постійним процесом у прагненні подолати такі обмеження:

1. Вдосконалення групування даних та аналізу: поточна версія індексів є підмножиною аналізованих національних систем. Хоча цього достатньо для формулювання початкових висновків, майбутній міждержавний аналіз включатиме більшу кількість країн з можливими альтернативними групуваннями / розгрупуваннями даних, тобто на регіональному рівні або рівні розвитку, що також може вплинути на формули, які використовуються при розрахунку індексів, а також на їх значення. Методологічна структура моніторингу в рамках Туринського процесу дає змогу здійснювати такі розширення та вдосконалення без шкоди для вірогідності вже оприлюднених результатів.

2. Вибір доказових даних: хоча метою цієї роботи є рівномірний моніторинг різних сфер інтересів, їхніх аспектів та пов'язаних із ними результатів, різні країни можуть покладатися на різне, специфічне для конкретної країни поєднання якісних та кількісних показників із заздалегідь визначеного для всіх країн переліку. Це також стосується останнього доступного (референтного)

року для кількісних показників, які можуть відрізнятися між показниками та країнами в межах п'ятирічного періоду.